

● **Ut i verda** | 25 Fleire menn vil bli rektor ● **Reportasje** | 28 Observere og forbedre ● **Petit** | 32 Metoden som alltid fikser alt ● **Innspill** | 41 Gratis skolemåltid en selvfølge ● **Hjernetrim** | 52 Kryssord

UTDANNING

13

12. NOVEMBER 2021

utdanningsnytt.no

Ivar (61) ble plaget av læreren

– Han har ødelagt
deler av livet mitt





Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no



Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no



Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no



Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no



Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no



Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no



Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no



Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no



Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no



Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no



Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no



Ståle Johnsen
Debat- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no



Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no



Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no



Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no



● Lærernes makt

Bli med Utdanning for å møte fire godt voksne som alle kom ut for samme lærer da de var elever.

Ivar har fortsatt mareritt om skoletiden. Ola fikk selvtiliten ødelagt, Aud grudde seg ofte til timene, og Åse har ikke et eneste godt minne fra skolen.

Innhold

Aktuelt	4
Aktuelt navn	8
Hovedsaken	10
Kort og godt	24
Ut i verden	25
– Det skal bli bedre å jobbe i skolen	26
Observasjon i barnehagen	28
Friminutt	32
Glimt	33
På tavla	34
Innspill	36
Debat	42
Kronikk	48
Minneord	51
Kryssord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

● Gratis skolemat i Finland i 75 år

41

Et gratis skolemåltid bør være en selvfølge i en nordisk velferdsstat, skriver Soilikki Vetteranta, professor emerita ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

● Nyslått minister i kunnskap

– Klarer vi å frigi mer tid til undervisning og vise lærerne tillit, vil det føre til mer kunnskap, mer motiverte lærere og at flere elever lærer mer, sier Tonje Brenna (Ap).

26



Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no



● Blikk fra sidelinja skal styrke samspillet

Barne- og ungdomsarbeidar Aud Marie Vika samlar barna i førskolegruppa i Stangeland barnehage i Sandnes. Frå eit hjørne observerer Maren Odette Usken diskret.



● Når vaksne gjer det utrygt for barn

Det er heilt avgjerande at elevar som opplever å bli krenkja, blir tatt alvorleg og at saka blir handtert raskt og trygt, skriv mobbeombuda i Vestland, Aina Drage og Mari-Kristine Morberg.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Kontaktinformasjon

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Telefon: 24 14 20 00
E-post: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2020: 168 193

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk: Ålgård Offset



Annonsekontakt

Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
mj@hsmedia.no
Telefon: 62 94 10 32 / 911 73 473

Medlemsservice

Kontakt Medlemsservice ved spørsmål om abonnement og bladordningen, adresseendringer og Min side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min side: udf.no/min-side

Ikke medlem, men ønsker abonnement?

Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.



Forsidebildet

Ivar har fortsatt mareritt om skoletiden. Møt ham og tre andre som ble mobbet av en lærer da de var barn.

Foto: Ole Martin Wold



Leder: Steffen Handal

1. nestleder: Terje Skyvulstad

2. nestleder: Hege Valås

Sekretariatssjef: Lars Erik Wærstad

● Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør



Lærermobbing er en debatt vi og lærerne må ta

I forrige nummer av Utdanning publiserte vi de første av en rekke artikler om elever som blir mobbet av ansatte ved skolen.

Siden har debatten gått i sosiale medier. Ikke alle har likt at Utdanning har begått denne journalistikken. Noen mener vi er i utakt med Utdanningsforbundet, og at vi heller burde skrive om vold mot lærere. Andre spør «hvilken side» vi egentlig står på.

La meg derfor forklare: Vår jobb er å drive fri og uavhengig journalistikk. I formålsparagrafen for Utdanning heter det blant annet at vi skal inspirere til «bredde og engasjement i den faglige og utdanningspolitiske debatten». I mine øyne er lærermobbing en debatt vi og lærerne må ta.

Da nestleder i Utdanningsforbundet Terje Skyvulstad ble forelagt Utdannings funn, uttalte han: – Det er under enhver kritikk. Vi lærere betyr noe for barn. Vi skal skape trygghet, ikke utrygghet.

Han kunne pekt på utfordringene ved lovverket og kan-skje nevnt at mangel på ressurser, stress og press, kan være noe av årsaken til at slike hendelser skjer. Han valgte, i tråd med forbundets politikk, å fronte nulltoleransen.

Da endringene i kapittel 9A i opplæringsloven kom i 2017, skrev UDF på sine hjemmesider: «Noen av de viktigste endringene er at det er lovfestet et krav til nulltoleranse. Dette er formulert som at skolen skal ha nulltoleranse mot mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Elevene har en individuell rett til et trygt og godt skolemiljø».

Denne artikkelserien handler heller ikke om å velge side. Å skrive om elevers rettigheter utelukker ikke å skrive om lærernes. På Utdanningsnytt.no ligger det om lag 50 saker som omhandler vold mot lærere. I 2019 tok jeg også, på lederplass, til orde for at mer må gjøres for å trygge lærerne på jobb. At noen elever utagerer, betyr imidlertid ikke at alle gjør det. Akkurat som at historien om én lærer som sparket eleven, på ingen måte betyr at alle lærere er voldelige. Men alle bør bry seg, for konsekvensene for den enkelte er så alvorlige.

Det kan du lese mer om i denne utgaven. Ivar (61) har fortsatt mareritt om skoledagene for femti år siden. Ola (55) sier barneskolelæreren ødela selvtiliten hans. Den samme læreren mobbet Aud (51) for hårfargen, og Åse (58) sier han er årsaken til at hun aldri tar ordet i forsamlinger.

La oss sammen jobbe for at slike historier ikke kan fortelles i fremtiden.

● Utvidet undervisning

Leksefri gjorde elever mindre stressa

I vår avsluttet Trondheim kommune og NTNU et forskningsprosjekt om leksefri skole. I rapporten svarer 84 prosent av elevene at lekser gjør dem mer lei av skolen.

TEKST OG FOTO Helene Mariussen

På Stabbursmoen skole i Trondheim bobler det av positivitet da jeg spør seks elever fra 7. klasse hva de synes om leksefri skole. Jeg møter dem i skolebiblioteket.

– Når man kom hjem, kunne man gjøre hva man ville, sier Radin Sedarati (11).

Resten av gjengen, som alle gikk i 5. klasse under prosjektet, er enig.

– Da trengte man ikke tenke noe mer på skolen, sier David Moen (11).

– Ble dere mer motivert for skolen uten lekser?

– Ja. Når jeg våkna, gleda jeg meg litt til skolen. Nå er det litt mer tungt å gå hjem når man vet at man må jobbe videre, sier Radin.

– Leksefri var bedre med tanke på fritida, men ikke med tanke på skole og læring, sier Iris Delic-Berge (12).

– Vi kan ha lekser, bare at vi gjør dem på skolen, utbryter Erlend Dypaune (12).

David Moen (11) er enig: – Med leksehjelp på skolen kan man velge å gjøre det der eller hjemme!

– Øve på prøver bør man gjøre hjemme, sier Erlend.

– Å øve hjemme er lettere når det ikke er så mye bråk. Man konsentrerer seg bedre, har bedre tid og kan ta pause og sånn, sier Mathea Molden (12).

Utvidet skoledagen med to timer

– Som rektor og far har jeg fått et mer nyansert syn på lekser, sier Tore Valland, rektor ved Stabbursmoen skole.

I 2019 fikk skolen tilbud om å delta i et forskningsprosjekt i regi av Trondheim kommune og NTNU. De skulle se hva leksefri gjorde med elevers motivasjon, familierelasjoner og læringsutbytte.

Fire Trondheim-skoler deltok; to var leksefrie

og to skulle ha to timers utvidet undervisning. Fire andre skoler var kontrollskoler med ordinære lekser. Prosjektet ble prøvd ut på 5.–7. trinn skoleåret 2019/2020. Stabbursmoen fikk utvidet undervisning.

Rektor sier foresatte har vært takknemlige for prosjektet: – Noen melder at det har redda forholdet i familien fordi man har «slåss» om lekser.

Inga-Lill Westrum var én av lærerne som holdt utvidet undervisning på skolen.

– En del foresatte meldte at det ble mindre stress hjemme, sier hun.

En forelder svarer i rapporten: «Familielivet har blitt mer harmonisk, med færre konflikter på alle nivå. (Utvidet skoledag)». I rapporten opplyser 90 prosent av elevene ved de leksefrie skolene at de fikk brukt mer tid på venner og familie.

– Her tror jeg det er stor forskjell; andre skoler opplevde kritikken fra foreldre som meget skarp, forteller rektor Tore Valland.

En forelder sier følgende i rapporten: «Skoleåret uten lekser har hatt en svært negativ virkning



på mitt barns faglige utvikling. Det er omtrent umulig å vite hvor han nå står faglig. (Leksefri)»

– Enkelte foresatte sier de har mistet litt kontakten med sitt barns utvikling når leksene ble gjort på skolen og ikke hjemme, sier Valland.

Vil ha retten til å gi lekser inn i loven

I høst kom regjeringen med lovforslaget: «Skolen kan pålegge elevene å gjøre oppgaver utanom skoletida (lekser). Det må takast omsyn til at elevar har rett til kvile og fritid». Det skal på høring 20. desember.

Ifølge rapporten fra Trondheim kommune og NTNU kunne over halvparten av foreldrene tenke seg varig utvidet skoledag og leksefri.

75 prosent av foreldrene mener at lekser kan føre til større sosiale forskjeller.

– Med utvidet skole kan man gi barna lik oppfølging og utjevne forskjeller, sier rektor Valland.

Flere av elevene nikker når jeg spør om de foresatte hjelper med lekser: – Ja, men mange har



Rektor Tore Valland har fått mange positive tilbakemeldinger fra foresatte på prosjektet med leksefri og utvidet skoledag.



Lærer Inga-Lill Westrum sier foresatte har fortalt om færre familiekonflikter og mer ro hjemme under prosjektet.



Elevene ved Stabbursmoen skole var godt fornøyd med å ha leksefri. Radin Sedarati (11) merket at han gledet seg mer til skolen.

foreldre som jobber sent, sier Mathea.

– Det er sikkert noen som ikke har foreldre som kan hjelpe like mye til, sier Radin.

Pandemien amputerte forskningen

Før sommeren ble oppvekstkomiteen i Trondheim kommune orientert om rapporten.

– Vi håper å dempe unødvendig leksepress og ønsker som hovedregel at skolearbeid skal bli gjort under skoledagen. At 84 prosent av elevene sier at lekser gjør at de mister motivasjon for skole, må vi ta alvorlig, sier Sara Shafighi i Arbeiderpartiet i Trondheim.

Hun sitter i oppvekstkomiteen og mener kommunen bør følge opp tematikken i rapporten og at særlig spørsmålet om klasseskille er viktig.

Grunnet pandemien ble deler av prosjektet amputert i og med hjemmeskole. Dermed er det vanskelig å dra store konklusjoner ut av rapporten.

– Resultatet spriker litt i ulike retninger. Lite kan slås fast entydig, sier Mikael Lyngstad, pro-

sjeftleder i kommunen.

Planen var å gjennomføre to tester både tidlig i, og etter, skoleåret for å se faglig utbytte av leksefri. 2. sett tester lot seg ikke gjennomføre. Rapportens konklusjon baserer seg dermed i hovedsak på foreldres, elevers og læreres refleksjoner og holdninger.

– En god del elever uttrykker at leksefri fører til at man kan være motivert for skolen, mens flere svarer at visse typer oppgaver kanskje bør gjøres hjemme, sier Lyngstad.

Lærer Westrum tror at leksefri og utvidet undervisning tvang lærerne til mer kreativitet:

– Jeg måtte prøve andre ting enn vanlig fordi vi hadde ekstra undervisning, sier hun.

Kollega Kay Ronny Dahl er enig: – Utvidet undervisning gjør en mer bevisst på å variere, som å ta mattetimen ute, sier han, og avslutter: – Lekser for lekser skyld er jeg ikke fan av. Skal man ha lekser, må de være gode og nyttige og knytta til undervisningen.

● Skolemiljø

Ekspllosiv økning i rapporter om vold og trusler i Oslo-skolen

● Fra 2016 til 2019 økte tallet på rapporterte volds- og trusselhendelser i Oslo-skolen fra 1940 til 4840 hendelser.

Spytting, kloring, biting, spark, slag og trusler er blitt stadig vanligere, melder ansatte i skolene i Oslo, ifølge Dagsavisen. Størst økning har det vært i alvorlige og svært alvorlige hendelser. Over 90 prosent av den groveste volden skjer i helt vanlig skole, ikke i spesialskolene der elever med de tyngste diagnosene går, viser tall fra Utdanningsetaten i Oslo kommune.

I perioden 2016 til 2020 ble det til sammen meldt inn 17.120 voldshendelser mot ansatte i Oslo-skolen. 8107 av disse sakene betegnes som «alvorlige» eller «svært alvorlige». De groveste sakene alene utgjør i underkant av 2000 voldshendelser, hvorav 141 forhold er politianmeldt. NTB

● Opptak til videregående skole

Regjeringen skroter opptaksendringene

● Støre-regjeringen dropper Solberg-regjeringens planlagte nye regler for opptak til videregående skole.

– Den nye regjeringen vil at fylkene selv skal få bestemme inntaksmodell til de videregående skolene. De nasjonale reglene om karakterbasert inntak, også kalt fritt skolevalg, som Solberg-regjeringen innførte før sommeren, blir dermed opphevet, skriver regjeringen i en pressemelding.

De nye reglene skulle tre i kraft i 2022. Dermed innebærer skrotingen at dagens system opprettholdes.

Kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) vil la det være opp til fylkene å avgjøre opptaksreglene: – Vi har dyktige lokalpolitikere som kjenner næringsliv og regionale fortrinn, og som vet best hvordan inn-taket bør organiseres. Vi kan ikke fra sentralt hold tre et system nedover hodet på dem, sier hun.

– Dilemmaet med karakterbasert opptak er at det skaper noen som vinner, og noen som taper kampen om plassene, sier Brenna til NRK.

Vedtaket fra den borgerlige regjeringen betød at fylkeskommunene enten måtte ha karakterbasert opptak i hele fylket, eller innenfor maksimalt seks fastsatte inntaksområder. NTB

Videregående opplæring

Prisvekst går ut over undervisningen

Tømmerprisene har steget til rekordnivå. Lærere ved bygg- og anleggsfag er bekymret.

TEKST Helene Mariussen

– Jeg er bekymret for utviklingen. Det er galskap, sier Arve Karlstrøm, lærer i tømmerfag ved Skjetlein videregående skole i Trondheim.

Statistisk sentralbyrå meldte i uke 42 at tømmerprisen er rekordhøy. Fra samme kvartal i fjor har prisen økt med 32 prosent. Det skyldes barkbilleangrep i Nord-Amerika, eksportrestriksjoner i Russland, at flere vil pusse opp og at sagbrukene tømte lagrene grunnet pandemien.

– Men vi har samme budsjett. Vi kjøper inn maksimalt en tredjedel av det vi normalt ville kjøpt og kjøper ikke inn nytt før prisene synker. Lageret vårt begynner å tømmes, sier Karlstrøm.

Det går særlig ut over elevenes øvingsoppgaver, mener han.

Kundene betaler for tømmer

Terje Svankild ved Fosen videregående i Bjugn er enig: – Vi får ikke kjøpt like mye materialer som før. I stedet for at elevene kan lære av sine feil, må de gjøre ting riktig med en gang.

Svankild mener de stramme budsjettene gjør at de i større grad må finne kunder å jobbe for.

– Vi må ta på oss prosjekter der kunden betaler materialene. Da får elevene lærdom, vi slipper å kjøpe materialer selv, og kundene får en rimeligere pris enn ved å bruke et firma.

Bekymret for økonomiske ringvirkninger

Dette praktiseres også på Skjetlein videregående skole. I skrivende stund er de avhengig av eksterne prosjekter for undervisning og kompetansemål.

– Uten eksterne prosjekter hadde jeg sett mørkt på situasjonen, sier lærer Karlstrøm.

For tiden bygger klassen hans et prosjekt for Trøndelag fylkeskommune.

– Nå bygger elevene en bussgarasje og miljøstasjon. Jeg hører fra elever som kommer til oss fra andre skoler at de får jobbe med mer spennende prosjekter her.

Karlstrøm er likevel bekymret for tømmerprisens ringvirkninger: – Blir materialet for dyrt for



Elever ved bygg- og anleggsfag ved Skjetlein videregående skole i Trondheim i arbeid tidligere i år. Nå er lærerne der bekymret for høye tømmerpriser.

FOTO FRANK FOSS

kundene, venter de kanskje vente med å bygge. Det kan føre til færre oppdrag hos oss.

Terje Svankild ved Fosen videregående påpeker enda en hake: – Tar vi for mye oppdrag, går det utover den lokale næringa. Vi må passe på at vi ikke konkurrerer for mye med næringa.

Han har en oppfordring til politikere: – Gi oss større budsjett. Jo mer vi må skrape, jo mindre klarer vi å ruste elevene til jobbene ute i bransjen.

Vil ha tettere bånd til næringslivet

Kari Anita Furunes (Sp), leder for hovedutvalget for utdanning i Trøndelag fylkeskommune, forteller at fylkeskommunen vil utvikle prosjekter i næringslivet som elever på videregående kan være en større del av, slik at elevene når sine kompetansemål.

– Vi vil at undervisningen skal skje ute i feltet og ønsker tettere samarbeid med næringslivet.

Hvert år deler fylket også ut en pott med ekstra midler til skoler de ser har store økonomiske hull.

– I november starter en ny runde med dette, sier Furunes.

– Kan prissituasjonen påvirke kommende budsjettforhandlinger?

– Vi må ta stilling til i hvilken grad det påvirker og se hva vi kan gjøre med det, sier Furunes.

Positivt med gjenbruk

Lærer Arve Karlstrøm mener det kan komme noe positivt ut av situasjonen.

– Man kan lære elevene at det ikke bare er å kaste, men å se gjenbruksmuligheter, sier han.

Lærerkollega Runar Sunde, som underviser i bygg- og anleggsteknikk, bekrefter dette:

– Vi er en skole med mål om å være en bærekraftig aktør, så fokuset på gjenbruk løftes i denne sammenheng.

● **Saers-saken**

Høyre og Rødt enige om ny behandling

Høyre og Rødt vil at saken til den voldsutsatte læreren Clemens Saers skal behandles på nytt i Oslo bystyre. Det kan ende med at han får erstatning.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– Høyre og Rødt er ganske uenige om politikk, men vi er enige om at lærere i Oslo-skolen skal føle seg trygge på jobb og at skolen skal være fri for vold og trusler, sier Høyres skolepolitiske talsperson Mehmet Kaan Inan.

Inan og Eivor Evenrud fra Rødt, som leder Kultur og utdanningsutvalget i kommunen, står sammen om at saken til den voldsutsatte læreren Clemens Saers må opp på nytt. Årsaken er, sier Inan, at de fikk mangelfull informasjon fra byrådet da saken ble behandlet i 2020.

Nye opplysninger fra ny byråd

Inan sendte 27. september inn seks spørsmål til skolebyråden. I svarene fra byråd for oppvekst og kunnskap Sunniva Holmås Eidsvoll (SV) 22. oktober, kom det fram nye opplysninger: Lærer Clemens Saers ble tilbudt en «minnelig ordning» i 2018. Han skulle få 150.000 kroner av kommunen mot at han forlot lærerjobben ved Oslo handelsgymnasium. Saers takket nei og valgte å forfølge saken i rettsystemet.

Inan mener Saers fikk et skambud, og at ordningen læreren ble tilbudt, har bidratt til å svekke kommunens omdømme som arbeidsgiver.

Eivor Evenrud fra Rødt viser også til det tidligere ukjente notatet fra byrådet.

– Det er nå kommet fram informasjon som bystyremedlemmene ikke har fått i like detaljert form før. Derfor ønsker nå flere notatet som egen sak på Kultur- og utdanningsutvalgets neste møte 17. november, sier Evenrud.

FNB vil også ha saken opp på nytt

Også bystyremedlem Bjørn Revil fra Folkeaksjonen nei til mer bompenger (FNB) vil ha opp Saers-saken på nytt: – Jeg sendte 27. oktober inn et privat forslag der jeg ber byrådet beklage at Saers ble utsatt for en alvorlig voldshandling. I tillegg foreslår FNB at kommunen frafaller alle økonomiske krav mot Saers, og at han tilkjennes erstatning på 250.000 kroner. Revil håper på et bredt politisk flertall for å gi Saers erstatning.



Eivor Evenrud i Rødt og Mehmet Kaan Inan i Høyre er enige om å ta opp Saers-saken på nytt.

FOTO RØDT / MARIANNE RUUD

● Bakgrunn

- Lærer Clemens Saers ble i 2014 utsatt for et voldelig angrep fra en elev mens han utførte sin jobb som lærer ved Oslo handelsgymnasium.
- Sars gikk i 2018 til sak mot Oslo kommune og krevde oppreisning på 250.000 kroner. I dommen fra Oslo tingrett ble kommunen frifunnet. Saers ble idømt saksomkostninger.
- Anke til lagmannsretten, forsøk på å få saken til Høyesterett og begjæring om gjenåpning i lagmannsretten ble avvist.



FOTO JØRGEN JELSTAD

MF tilbyr spennende
DELTIDSSTUDIER
våren 2022

KRLE / religion og etikk
Bibelen: tekst og kultur

Lørdagsundervisning
15 stp per semester
bachelornivå
mf.no/deltidsstudier-krle

**Psykologisk blikk på religiøsitet,
spiritualitet og sekularitet**

Heldagssamlinger
10 stp
masternivå
mf.no/religionspsykologi

Bioetikk

Undervisning på campus+nett
10 stp
bachelor- og masternivå
mf.no/bioetikk

Se flere studier på mf.no

Aktuelt navn



Barnehagedetektiven

Håkon Holmen har satt seg inn i hva som skaper risiko for økonomisk lovbrudd i private barnehager. Fra nyttår leder han arbeidet med økonomiske barnehagetilsyn.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no FOTO Utdanningsdirektoratet

● Håkon Holmen (48)

Hvem
Avdelingsdirektør for økonomisk tilsyn med private barnehager i Utdanningsdirektoratet

Aktuell
Fra nyttår overtar Utdanningsdirektoratet ansvaret for økonomisk tilsyn av private barnehager fra kommunene og statsforvalterne.

«Å gjøre hver barnehage til det som kalles et eget rettssubjekt, hadde vært fint.»

Paradokset vi har levd med, er dette: Troverdige historier om private barnehager med store økonomiske problemer og søkkrike eiere i privat barnehagedrift. Er det du som skal avsløre hvorfor begge deler er mulig i en så sterkt regulert næring?

Ja! Vi skal finne faktagrunnlaget som viser hvordan det står til i barnehagene, skape transparens og sikre at midlene kommer barnehagebarna til gode.

Da Stortinget i fjor ga Utdanningsdirektoratet ansvaret for økonomisk barnehagetilsyn, mente et skuffa mindretall at de ti millionene dere skulle få, ikke var nok til mer enn litt overflatisk titting. Er det sånn?

Ti millioner? Vi har ei budsjetttramme når vi er i drift på 30 millioner. En målestav kan være at vi hvert år kontrollerer og veileder den samme andelen av de private barnehagene som den andelen av friskolene som direktoratet veileder og kontrollerer. Men skolene kontrollerer vi for alt, i barnehagene skal vi bare se på økonomien. Hvor inntektene til barnehagene kommer fra, er ikke noe mysterium. Det er offentlige overføringer og foreldrebetaling. Utfordringa er på den andre sida. Det er her vi trenger bedre transparens.

Er dere mange nok om den utfordringa?

Vi har allerede ansatt 19. 14 er i gang med arbeidet, og fem er på vei inn. Dyktige jurister og økonomer, halvparten med erfaring fra offentlig virksomhet og halvparten fra privat, alle har nå barnehagelovens regulering av økonomi fremst i panna.

Og hvordan har dere forberedt dere til at nyttårsrakettene smeller og startskuddet går?

Vi har jobba med å forstå hvor det er risiko for at det skjer lovbrudd for å lage et risikovurderings-system, i tillegg til å jobbe med metoder for tilsyn og veiledning.

Ifølge loven skal pengene fra det offentlige til barnehagene komme barna til gode. Hvordan er det da mulig å drive barnehage så lukrativt at utenlandske selskap vil investere, slik noen av kjedene har oppnådd?

Når det gjelder det internasjonale engasjementet, er vi fortsatt i lytte- og lære-fasen. Vi søker kunnskap fra andre offentlige myndigheter og bygger vår egen metode.

Er det noen verktøy du ikke har, men som du ønsker deg?

Det har vært foreslått å gjøre hver barnehage til det som kalles et eget rettssubjekt. Det hadde vært fint å få det slik. Da hadde det vært lettere å følge veien pengene tar fra den enkelte barnehage og videre inn i konsern og virksomheter.

I barnehagedebatten er det blitt vanlig å dele de private barnehagene i ideelle og kommersielle. Bli debatten bedre av at vi skiller slik?

Tanken bak å dele i kommersiell og ideell ser ut til å være at de ideelle gir mer tilbake til samfunnet. Men det veit vi ingen ting om. Ennå.

Grunnbok i historie

Vg2/Vg3



Grunnbok i historie er en ny lærebok skrevet til fagfornyelsen.

Boka gir elevene

- oversikt og sammenheng
- korte kapitler som tar for seg et avgrenset emne
- trening i å tenke som en historiker

Med **Grunnbok i historie** kan elevene lese historien langs ulike linjer. Bokas nåtidsperspektiv forteller hvorfor historiske hendelser er interessante for oss som lever i dag. Elevene får innsikt i hvordan historien endrer seg med spørsmålene vi og historikerne stiller til fortiden.

Grunnbok i historie tar historiefaget inn i fagfornyelsen!



MOBBET AV LÆREREN

Utdanning har i en serie artikler satt søkelys på mobbing i skolen, der elever blir psykisk og fysisk krenket av ansatte.

I 2019 og 2020 meldte 230 elever fra til statsforvalterne om at de ikke følte seg trygge på skolen fordi en ansatt har plaget dem.

En gjennomgang av klagesakene viste at:

- I over 90 prosent av sakene konkluderte Statsforvalteren med at skolen ikke har oppfylt plikten sin etter opplæringsloven til å sørge for at eleven har det trygt og godt på skolen.
- 83 elever meldte fra om at de var utsatt for fysiske krenkelser eller vold.
- 87 sier de er mislikt av læreren.
- 81 føler seg uthengt foran andre.

I denne reportasjen forteller Ivar (61), Ola (55), Åse (58) og Aud (51) om hvordan det har påvirket dem at de ble mobbet av læreren.

Les artikkelserien på [Utdanningsnytt.no](https://www.und.no/nytt).



Læreren de fryktet

**Dyna har klistret seg til kroppen
når Ivar (61) våkner. Skoletiden
hjem søker ham om natten.**

TEKST Kari Oliv Vedvik og Sonja Holterman **FOTO** Ole Martin Wold

Hovedsaken

MOBBET AV LÆREREN

Gymnastikksalen er nesten uforandret fra da Ivar var elev ved Sem skole. – Jeg ble alltid valgt sist når det skulle velges lag, sier Ivar, som opplevde at Læreren fikk medelevene til å vende seg mot ham.

Minner fra skolen forfølger Ivar. Som da sidene i kladdeboka der leksene er blitt skrevet ned, rives ut og slenges ned på linoleumsgulvet. Læreren roper høyt mens han krøller arkene. Ivar som har forsøkt så godt han kunne å løse hjemmeoppgavene, blir kommandert til å plukke opp arkene og kaste dem i søppelbøtta selv. Det er ikke første gang, og det skal skje igjen.

De første årene på Sem skole ved Steinkjer i Trøndelag gikk fint for Ivar, men ryktet om den nye læreren som hadde de eldre elevene, ble fanget opp av de yngste. Det Ivar ikke visste da var at han skulle bli en av Læreren faste hakkekyllinger.

– Han skulle aldri jobbet på en barneskole, sier Ivar.

Den høyreste mannen blir mørk i stemmen når han, 50 år senere, skal fortelle om disse årene.

Ofte måtte han sitte igjen, minnes han.

– Daglig sjikane

Tårene renner nedover kinnene og ned på pulten foran 6. klassegutten Ivar. Det er ingen andre igjen i klasserommet. Både elever og lærere har dratt hjem. Ivar må nok en gang sitte igjen. Han får ikke lov til å gjøre leksene. Beskjeden er at lekser skal gjøres hjemme. Ivar har fått pålegg om å sitte der én time.

– Jeg torde ikke gjøre noe annet. Læreren kunne jo komme tilbake, selv om han ikke pleide å gjøre det. Så jeg satt der til det hadde gått én time, jeg kunne jo klokka, forteller Ivar.

– Jeg kjenner jeg blir sint når jeg snakker om eller tenker på ham. Ofte kan jeg våkne svett på natta av at jeg har drømt om skolen og Læreren, den dag i dag.



«Han hadde oss
i sløyd, og alt jeg laget,
ble hånet. Det hendte
også at han hugget i
stykker ting jeg laget
med øks.»

Ivar





Utdanning har valgt å utelate navnet på læreren fordi han er død og ikke kan svare for seg. Alle elevene har sitt riktige fornavn.

Lærerens nærmeste pårørende er informert om at saken omtales.

På Sem skole måtte alle elevene pugge salmevers. Disse måtte de kunne på rams. De som ble ropt opp, måtte reise seg og fremføre verset.

– Læreren pleide å stille seg ved siden av meg, tett inntil og stirre. Ofte fikk jeg det ikke til. Da måtte jeg stå resten av timen. Ofte gråt jeg. Da hånet han meg for det også, forteller Ivar.

I musikktime ble ofte Ivar satt til å spille blokkfløyte, alene.

– Læreren visste at jeg var dårlig i musikk og kjeftet på meg og spurte om jeg hadde puttet potet inn i fløyta mi. Han fikk de andre elevene med seg til å le av meg. Daglig sjikanerte han meg og kunne si: «Du er bare en sau».

Ivar ble ikke direkte mobbet av de andre elevene, men han hadde ingen nære venner i klassen.

– Hjemme var jeg sammen med naboungene, men jeg hadde ingen venner som gikk i samme klasse som meg.

– Gjorde narr av fattigdom

Ivar opplevde også at Læreren gjorde narr av at familien hadde lite penger. Da skolene i nærmiljøet hadde felles skidag, med langrenn og alpint, møtte Ivar opp med brede treski og bindinger til å feste bak skoene. De andre elevene hadde glassfiberski og Rottfella-bindinger.

– De brede skiene mine var for breie for skisporerene. Læreren lo av meg og gjorde narr. Foreldrene mine hadde ikke råd til nye ski, så det var de jeg hadde, forteller han.

Foreldrene til Ivar prøvde å si ifra om at Læreren oppførsel mot sønnen ikke var grei.

– De ringte skolen. Da kom rektor på besøk til oss, men han hevdet at det var min egen feil at jeg ikke hadde det bra på skolen. Mine foreldre var av den forsiktige typen som ikke pleide å klage eller snakke høyt, så når de våget å si ifra, hadde de oppdaget hvor ille det var. Nesten alltid gruet jeg meg til å gå på skolen, ofte lot jeg som jeg var syk.

Sa ifra

Allerede i 4. klasse hadde Ivar Læreren i noen fag. Da han kom i 6. klasse fikk han Læreren til klasseforstander, og det skulle han ha de neste to skoleårene. Dette var en fædelt skole der to og to trinn gikk sammen.

– Uansett hva jeg gjorde, var det aldri bra nok. Han hadde oss i sløyd, og alt jeg laget, ble hånet. Det hendte også at han hugget i stykker ting jeg laget med øks. Vi pleide å velge hvem som skulle rydde for dagen, og jeg ble nesten alltid valgt, sier Ivar.

To av de som gikk sammen med Ivar, kan fortelle at de opplevde at han var spesielt utsatt for Læreren og at Ivar ofte fikk leksene revet ut og måtte sitte igjen. En av de som så dette, er Einar.

– Jeg gruet meg også til å gå på skolen. Ofte var

«Jeg synes det er rart at han fikk være lærer så lenge. Hvorfor var

jeg syk når jeg skulle ha Læreren. En gang knuste han pekestokken på pulten min. Jeg var ikke den som hadde det verst, men jeg så at han tok enkelt-elever slik som han gjorde med Ivar. Jeg kan ennå våkne med mareritt og tro jeg skal på skolen, forteller Einar.

Etter hvert ble Ivar så lei av å bli plaget at han gjorde et forsøk på å få Læreren til å forstå hvordan oppførselens hans virket på ham.

– På våren siste året jeg gikk på barneskolen skrev jeg et brev om hvor urettferdig jeg synes han oppførte seg. Hvis det var andre elever som ikke kunne salmeverset, måtte ikke de stå hele timen eller sitte igjen, bare jeg. Han var alltid så elskverdig mot jentene, men aldri mot meg og viste ikke guttene den samme oppmerksomheten som jentene. Der skrev jeg også at jeg kom til å gå videre med dette.

Ivar leverte inn brevet istedenfor stiloppgaven de hadde fått. Den dagen læreren hadde lest brevet, merket Ivar det.

– Jeg tror jeg var oppe ved tavla ti ganger. Han var eitrende forbanna. Men jeg fikk ikke igjen oppgaven min. Den fikk jeg først tilbake tre dager før vi sluttet på skolen. Han spurte meg om jeg kom til å gå videre med saken, sånn som jeg hadde skrevet, men det gjorde jeg ikke.

Ivar hadde allerede som 12-åring begynt å ta fjøsstellet på nabogården i helgene. De neste 40 årene jobbet han som avløser, men er i dag delvis ufør.

– I voksen alder har jeg møtt på Læreren noen ganger, men det har knytt seg i magen, og jeg har ikke klart å si hva jeg synes om måten han oppførte seg på. Men jeg blir aldri ferdig med det han gjorde mot meg. Jeg synes det er rart at han fikk være lærer så lenge. Hvorfor var det ingen som stoppet ham?

Læreren var ved Sem skole i over 20 år. Til sammen var han lærer i over 30 år før han gikk av med pensjon, viser personalmappa som Utdanning har fått innsyn i.

Avbrøt grunnskolen

Ola er en annen elev Læreren ødela selvtilliten til, slik at han ikke klarte å fullføre grunnskolen.

Ivar har få gode minner fra dagene han gikk ved denne skolen.



det ingen som stoppet ham?» **Ivar**



Hovedsaken

MOBBET AV LÆREREN



«Selvtilliten min
var helt ødelagt, og da
jeg kom til ungdoms-
skolen, med flere elever
og større forhold, gikk
det ikke lenger.»

Ola



«På den tiden var jeg storvokst. Det pleide han å dra frem og kalte meg for «Stor-Ola». Det gjorde meg ukomfortabel.» **Ola**



Ola var stille da han var liten. Det er han fortsatt som voksen. At selvtilliten fortsatt er lav, tilskriver han behandlingen han fikk fra Læreren han hadde for over 45 år siden.

– Jeg har fortrenget det meste, men jeg skulle ønske at jeg hadde mer tro på meg selv, sier Ola (55).

Den voksne mannen sitter litt på skrå på stolen og kikker ned i bordet. Han har budt på kaffe på storgården han og kona har ervervet seg. I det gedigne fjøset har han om lag 150 dyr. Cirka 75 av dyrene er melkekyr som fyller en betydelig melkekvote. I trøndersk sammenheng er gården blant dem som fyller flest kartonger med melk. Ola sluttet på skolen da han gikk i 8. klasse. Han klarte ikke mer.

– Det ble for vanskelig. Selvtilliten min var helt ødelagt, og da jeg kom til ungdomsskolen, med flere elever og større forhold, gikk det ikke lenger.

Minnene fra barneskolen er sterke.

– De dagene jeg skulle ha Læreren, var ekstra ille. Han kunne være så fin og blid, så ble han

rasende. Det var skremmende. Jeg vet at jeg glemte blokkfloyta eller leksene hjemme med vilje. Da ble jeg sendt hjem for å hente dem.

Ola bodde på en bondegård ikke så langt fra skolen. Hjemme tok han gjerne i et tak og var med i fjøset på ettermiddagene. Faren var blitt syk, så Ola og søsknene var vant til å hjelpe til.

– Vi måtte jo det. Men jeg hadde det fint hjemme og hadde venner blant de andre elevene. Det var Læreren og hans lunefulle humør som skapte vansker for meg, forteller Ola.

Kan ikke tilgi

Mor til Ola var på skolen og klaget på Læreren, til ingen nytte.

– Jeg lot ofte som jeg var syk. På den tiden var jeg storvokst. Det pleide han å dra frem og kalte meg for «Stor-Ola». Det gjorde meg ukomfortabel.

Det er ikke lett for Ola å snakke om denne tiden. Penser vi over på livet han har i dag eller for eksempel tiden i militæret, kommer ordene lettere.

– Jeg trivdes i militæret. Der var det samhold, og ting var rettferdige. Der lærte jeg masse, sier Ola.

At Ola har klart seg bra i livet, tilskriver han ikke Læreren.

– Det å skremme lærdom inn i barn fungerer dårlig. Han hadde makt over alle og brukte den på en slik måte at jeg var engstelig det meste av tiden på skolen. Pekestokken kunne plutselig smelle i kateteret.

Det at han måtte gi opp skolen allerede på ungdomsskolen, har gjort veien frem lengre for Ola.

– Jeg hadde lyst til å gjøre mye, men det ble for skremmende. På ungdomsskolen klarte jeg ikke å konsentrere meg. Jeg fikk litt hjemmeundervisning, men droppet helt ut etter kort tid. Men jeg begynte som gravemaskinfører og tok fagbrev. Etter noen år ble jeg lei av å grave i jorda. Da vi fikk anledning til å kjøpe oss gård, fant jeg et yrke jeg trives med, forteller Ola.

Da han fikk høre at Læreren var død, følte han lettelse.

– Det er fælt å si det, men jeg gjorde det.

«Det å skremme lærdom inn i barn fungerer dårlig.» **Ola**





– Hva ville du ha sagt til ham dersom du hadde hatt mulighet?

Ola blir stille, veldig lenge.

– Det knyter seg i magen bare ved tanken på at jeg skulle ha sagt noe til ham. Det å skulle si noe ubehagelig til noen er vanskelig for meg. Men hvis jeg hadde møtt ham og han hadde beklaget, kunne jeg likevel ikke ha tilgitt ham. Han har hatt så stor påvirkning på livet mitt. Jeg kjenner at jeg blir litt sint. Det går ikke an å unnskyldte det han gjorde, selv om det har gått 40 år, sier Ola.

– Han fikk meg til å føle meg dum

Åse kan heller ikke tilgi Læreren. Hver gang hun er med på et kurs eller foredrag, setter hun seg bakerst i rommet og prøver å gjøre seg så usynlig som mulig. Skrekken er at hun skal måtte snakke høyt, og at stemmen skal forsvinne, sånn som den gjorde da hun hadde Læreren på barneskolen. Åse er 58 år, er trebarnsmor og godt utdannet. Veien frem dit har vært krokete.

– Læreren fikk meg til å føle meg dum og udugelig. Jeg trodde lenge at jeg ikke kunne lære. Årene med skrekk har gjort enkelte ting vanskelig for meg, forteller Åse.

Hun har tatt mot til seg for å berette. I likhet med mange av dem som hadde Læreren, er hun opptatt av alle de andre som ble utsatt for ham. Hun tenker at de hadde det sikkert verre enn henne.

– Han var stygg mot enkeltelever, og det var jo fælt å være vitne til det som skjedde med andre også. Noe mange av oss fryktet, var å bli hørt i leksene av ham. Når jeg var hjemme og øvde, kunne jeg leksene på rams. Men når han fikk meg til å reise meg for å fremføre dem, var de borte. Jeg var helt lammet. Da brølte han gjerne, eller hånlo, forteller Åse.

Når Åse snakker om Læreren, strammer kjeve-musklene seg, de mørke øynene blir enda mørkere og stemmen blir dypere.

– Jeg vet ikke om jeg klarer å sove i natt. Det å snakke om dette bringer opp så mange minner.

Minnene er ikke av den gode sorten.

– Jeg har ikke et eneste godt minne fra skolen. Selv om de første årene nok var greie, så

Ola vil helst glemme skoletiden og konsentrere seg om livet han har skapt på Fosen.

● Hovedsaken

MOBBET AV LÆREREN

overskygger de siste årene på barneskolen, da jeg hadde ham som lærer, alt. Jeg var redd hele tiden.

Låste seg inne på do

Da Åse var liten, var hun veldig sjenert og stille.

– Jeg stod bak skjørtet til mamma den dagen vi skulle begynne på skolen. Jeg kjente ingen av de andre barna. Det var nok lett å ta meg, han så nok at jeg kunne være et lett offer som en av hans hakkekyllinger. Du visste aldri hvordan dagen ble. Han ropte og slo ofte med den tykke pekestokken sin i kateteret eller i pulten til dem som satt forrest. Ofte skjønte jeg ikke hvorfor han ble så sint.

Når det ble helt uutholdelig, låste Åse seg inne på do. Det gjorde hun mange ganger.

– Da måtte de hente lillesøsteren min. Hun var den eneste som klarte å lokke meg til å åpne døren. En gang stod jeg på dolokket, sånn at hun ikke skulle se hvilken do jeg var på.

– Jeg var redd i hver time vi hadde ham.

Åse grosser og blir blank i øynene. Hun har aldri klart å holde en tale, ikke til sine tre barn da de konfirmerte seg, ikke da hun var forlover til bestevenninnen. Skrekken for å miste stemmen er for stor til at hun våger.

– Ja, det er det verste jeg vet. De få gangene jeg for eksempel skal presentere meg for nye folk, snakker jeg så fort jeg kan for å bli ferdig.

Klaget til skolen

Foreldrene til Åse klaget, flere ganger. Hun mener de ringte eller var på skolen for å si ifra.

– Jeg ba dem slutte med det, det ble bare verre når de klaget. Men jeg tok det jo ut hjemme, der var jeg sur, sint og forbannet. Jeg knuste flere blokkfloyter, og mamma måtte kjøpe nye.

Åse begynte å jobbe rett etter ungdomsskolen, hun orket ikke mer skole og hadde mistet troen på at hun kunne lære.

– Det var skikkelig ille til tider, sier Åse.

Etter hvert som hun ble eldre, kom savnet etter mer utdanning. Da hun var 27 år, begynte hun på skole igjen. Åse klarte å ta gymnasfagene med meget gode resultater.

– Da jeg stod med vitnemålet fra gymnaset i hånden, vurderte jeg å sende en kopi til Læreren for å vise ham at han hadde tatt feil. Jeg er ikke dum, sånn som han sa.

Etter gymnaset tok hun høyere utdanning.

– Jeg skjønner ikke at ingen gjorde noe mer for



Skolen er nå nedlagt og forfaller.



Både Åse og Aud gjemte seg på do når skolen ble for ubehagelig. – Jeg gjorde det den gangen han kritiserte håret mitt, jeg låste meg inne, sier Aud.

å stoppe ham, sier Åse.

Det skulle ta 20 år før Læreren ble flyttet til en annen skole, viser personalmappa hans. Det ligger ingen skriftlige klager i mappa, men foreldre påstår at det ble inngitt skriftlige klager. Deriblant kan en kollega bekrefte at det kom skriftlige klager på Lærerenes måte å behandle elevene på.

Hånet hårfargen

Aud (51) har beholdt sin naturlige røde hårfarge. I likhet med flere elever fikk hun oppleve at Læreren gikk på elevenes utseende og hengte dem ut.

– Han sa at jeg hadde vært en mye bedre og flinkere person hvis jeg ikke hadde hatt rødt hår. I en time fikk jeg i oppgave å lese en svensk tekst, men det fikk jeg ikke til. Han hånte meg for prestasjonen og foreslo at jeg burde farge håret mitt gult og blått, som det svenske flagget. Da trodde han at jeg hadde prestert bedre.

Aud begynte å gråte da han sa dette, og hun gråt fortsatt da det ringte ut til friminutt. Hun klarte ikke å slutte, forteller hun.

– En av de andre lærerne kom og spurte hvorfor jeg gråt så ille. Jeg fortalte hva som hadde skjedd, og hun lovet å si ifra til Læreren om at han måtte komme og si unnskyld til meg.

Litt senere den dagen skulle de ha kroppsøving

«Jeg var redd
i hver time vi
hadde ham.»

Åse



● Hovedsaken

MOBBET AV LÆREREN

med Læreren. Men noen unnskyldning fikk Aud aldri.

– Men han roste meg som han aldri hadde gjort før. I løpet av den gymtimen fikk jeg skryt for hver en serve og hvert et slag jeg klarte da vi spilte volleyball. Det hadde aldri skjedd tidligere. Han trodde kanskje det var nok.

Aud opplevde ikke at Læreren anerkjente innsatsen hun la ned på skolen.

Faglig sett lærte hun mye av Læreren, men hun grudde seg ofte til timene hans.

– Men jeg gikk på skolen så sant jeg var frisk. Det var ikke så ille at jeg lot være å gå, men det var en del som sikkert hadde det verre enn meg.

Årene gikk. Aud giftet seg og fikk barn. Av og til kunne hun støte på Læreren.

– I en sosial setting sa han noe om skoledagene til meg. Da svarte jeg ham at det ikke hadde vært trivelig de årene jeg hadde han. Han lurte på om jeg mente det, og det svarte jeg bekreftende på. Det virket ikke som han skjønnte selv hvordan han hadde virket på oss elevene han hadde plaget, sier Aud.

«Han sa at jeg
hadde vært en mye
bedre og flinkere
person hvis jeg
ikke hadde hatt
rødt hår.»

Aud

● Bakgrunn

Journalist Kari Oliv Vedvik hadde selv Læreren i to år på barneskolen i flere fag. Hun så med selvsyn at kladderbøker ble revet i stykker, pekestokker ble slått i pulter og kateter, og medelever gråt sånn at de hikstet. Vedvik var ikke selv utsatt for noen av disse hendelsene, men så at enkeltelever ble hånet gang på gang.

Dette prosjektet er gjort i samarbeid med Senter for undersøkende journalistikk (SUJO) ved Universitetet i Bergen.





Varsling mot kollega

Den kvinnelige læreren som gikk til Læreren og sa at han måtte si unnskyld til Aud, husker dette godt.

– Det var den eneste gangen jeg sa direkte fra til ham. Jeg skulle kanskje ha gjort noe mer, men jeg var av den forsiktige typen, sier den kvinnelige læreren. Hun ønsker å være anonym.

Hun var ved skolen i nesten 30 år og underviste i hovedsak de yngste elevene.

– Jeg synes det er vondt å høre at det er tidligere elever som sliter på grunn av ting de opplevde med Læreren. Sann burde det ikke være. Når barn er på skolen, skal de ha det trygt. Vi burde ha gjort mer, men det var ikke lett. Noen av oss snakket jevnlig sammen om at han var hard mot enkelte elever. Men det var en liten skole med få ansatte, så verken jeg eller andre fikk oss til å si noe til rektor. Det var først senere at jeg torde varsle.

Kvinnens egne barn var også elever til Læreren da de gikk på Sem skole.

– Han var ikke slem mot mine barn, men jeg fikk jo høre om ting han gjorde. Det var foreldre som klaget skriftlig til rektor mens mine barn gikk der. Foreldrene i klassen til ett av mine barn informerte meg om at de kom til å klage, skriftlig.

En ettermiddag kom en far hjem til henne og klaget. Hun var da rykket opp til lederteamet.

– Da varslet vi skolesjefen. Læreren ble da overflyttet, sier hun.

Det daværende rektoren vil ikke uttale seg.

– Jeg har taushetsplikt og kan ikke uttale meg om noe som skjedde den gang, sier han.

– Foreldre sier de skrev klager på denne læreren. Tok

du kontakt med skolesjef eller andre i kommunen?

– Det kan jeg ikke huske at jeg gjorde.

– Kan du si noe om klagen?

– Jeg har taushetsplikt og kan ikke kommentere det.

– Hva sier du til at tidligere elever fortsatt er preget av den behandlingen de fikk ved skolen du var rektor ved?

– At tidligere elever har det tøft på grunn av det de har opplevd ved skolen, har jeg ikke hørt noe om, sier den nå pensjonerte rektoren.

Fem foreldre fra den tiden bekrefter at de klaget. Ett foreldrepar dro hjem til Læreren.

– Han var så streng med ungene våre. Da vi sa fra, påsto han at han ikke visste hva vi snakket om. Han virket helt uforstående til at han hadde oppført seg urimelig mot barna våre. Det ble ikke bedre etter at vi sa ifra, heller verre, forteller en mor som hadde fire barn ved skolen.

Skolesjefen fra den gangen da Læreren ble flyttet over til en annen skole, sier at han ikke husker om det kom noen klager på Læreren.

– Hvis foreldrene sier at de sendte en klage og var på mitt kontor, så stemmer nok det. Klager ble ikke kastet, men jeg er ikke sikker på hvordan de ble arkivert. Det var ikke vanlig å omplassere lærere, men det hendte at det skjedde, sier tidligere skolesjef.

De ansatte ved arkivet i kommunen har funnet personalmappen til Læreren, men ingen klager eller notater.

Alvorlige konsekvenser

Studier viser at lærermobbing har alvorlige langtidseffekter.

– En kunnskapsoversikt vi har gjort på feltet lærermobbing, der 38 studier er inkludert, viser at det å bli utsatt for lærermobbing kan ha negativ innvirkning på barns fysiske og psykiske helse, deres selvfølelse, faglig utbytte og opplevelsen av tilhørighet på skolen, sier universitetslektor, Kari Stamland Gusfre.

Gusfre jobber ved Læringsmiljøsenteret i Stavanger, hvor det forskes mye på elevmobbing.

– Vi vet mye om hvor alvorlige konsekven-

sene av mobbing er for elevenes helse, trivsel og læring. Det er sannsynlig at konsekvensene er vel så alvorlige dersom det er noen voksne som utsetter dem for krenkelser, sier Gusfre.

Det er forsket langt mindre på lærermobbing, men samlingen av de 38 studiene viser at også langtidseffektene av lærermobbing ser ut til å være alvorlige:

– Det å bli mobbet av lærer påvirker deltakelse i utdanning og arbeidsliv negativt. Også opplevelsen av god livskvalitet i voksen alder blir dårligere, sier Gusfre.

Les også kronikken «Når vaksne gjør det utrygt for barn» på side 48.



«Barna begynner på skolen som spørsmålstegn, og forlater den som punktum.»

Neil Postman, amerikansk mediekritiker (1931–2003)

Forskning

Nasjonal voldsundersøkelse i høst

I høst inviteres 60.000 nordmenn til å dele sine opplevelser av vold og overgrep i den første nasjonale undersøkelsen siden 2013. Målet er å måle antall voldshendelser og kartlegge hva slags vold som utøves.

– Vi skal blant annet finne ut mer om hvordan problemer med fysisk og psykisk helse kan henge sammen med opplevelser med vold og seksuelle overgrep. Vi skal også se på omfanget av vold mot dyr og nettbasert vold og kartlegge hva minoritetsstatus har å si for risiko for vold og overgrep, sier Maria Teresa Grønning Dale.

Hun leder studien ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

– Svarerne ønsker vi å koble til Sykefraværsregisteret hos Nav og data om arbeidsforhold fra Statistisk sentralbyrå. Slik kan vi se på arbeidslivstilknytning og sykefravær. Vi ønsker også å se på bruk av hjelpeapparat og rettsvesen. Hvilke barrierer folk har for å anmelde og å søke hjelp, ønsker vi også å kartlegge, sier Dale.

Det er andre gang NKVTS gjennomfører en slik undersøkelse.



I høst inviteres 60.000 nordmenn til å delta i en nasjonal undersøkelse av voldshendelser i regi av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

FOTO ANEMONE123, PIXABAY

Virtuell debatt

Amerikanske samfunnsdebattanter til Holberg-debatten

Er identitetspolitikk en strategi i kampen mot diskriminering og marginalisering, eller bidrar den til kulturkriger, voldelige konflikter og urett?

Under Holberg-debatten 4. desember i år blir temaet «Er identitetspolitikk en positiv kraft?». Tre omdiskuterte samfunnsdebattanter fra USA; Judith Butler, Cornel West og Glenn Greenwald, møtes under årets debatt, som grunnet pandemien direkte-strømmes fra et studio i New York. Den britiske professoren Simon Critchley leder debatten.

Debatten arrangeres den første lørdagen i desember, i anledning Ludvig Holbergs fødselsdag 3. desember. Som en årlig markering av Holbergs opplysningstanke søker man å skape debatt om sentrale, internasjonale spørsmål ved å invitere fremtredende samfunnsaktører i og utenfor akademien.



I år handler Holberg-debatten om identitetspolitikk. Her sees en statue av Ludvig Holberg, (1684*–1754) skapt av John Børjeson. (*gregoriansk kalender).

FOTO NINA ALDIN THUNE, WIKIMEDIA COMMONS

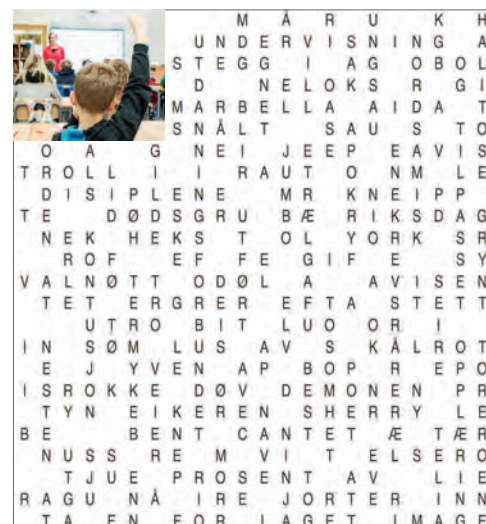
Nynorsk

Mållaget har passert 15.000 medlemmer

Noregs Mållag har runda 15.000 betalande medlemmar, det høgste medlemstalet sidan 1987. Under valkampen melde 1500 nye medlemmer seg inn i laget som ein reaksjon på Framstegspartiet sin ungdomsorganisasjon, FpU, sitt åtak på nynorsken. Mållagsleiari Peder Lofnes Hauge seier at organisasjonen også veks jamt gjennom året og i heile landet: – Vi har jobba systematisk med rekruttering, seier han.

Han ser optimistisk på framtida med ei ny språkløys som lovfestar det offentlege sitt ansvar for å fremje nynorsken: – Den urbane motstanden mot nynorsk døyr ut, og det nye er å melde seg inn i Mållaget. Dess fleire vi er, dess større musklar har vi i møte med lokale og nasjonale styresmakter. Det merka vi då vi nyleg fekk utvida retten til å gå i eigen nynorskklassa ut ungdomsskulen, som er ein stor siger for nynorskelevane.

Kryssordløysing i Utdanning nr. 12/2021



Vinnarane

Vinnarane av kryssordet i Utdanning nr. 12/2021 er Arne Halling, Egersund, og Kari Bratlie, Kongsvinger, som vil få kvar sin boksjepp på kr 500. Vi gratulerer!

● Storbritannia



Meir enn tre gonger fleire mannlege enn kvinnelege barneskulelærarar ser for seg ei leiarstilling om ti år, ifølgje ei spørjeundersøking i Storbritannia.

ILLFOTO SKYNESHER/ISTOCKPHOTO

● Japan

Fekk lønstrekk etter videotabbe

Ein ungdomsskulelærar i Japan sjekka tydelegvis ikkje godt nok før han kopla det private nettbrettet sitt til den elektroniske tavla i klasserommet. Det kosta han 10 prosent lønstrekk i ein måned. I staden for pedagogisk materiale fekk dei 14 elevane sjå ein video av ei topplaus kvinne som var lagra i nettskya til den 57-årige læraren, ifølgje det japanske nyhendebyrået Yamaguchi. Han rapporterte sjølv hendinga til skuleleiinga, som reagerte ved å halde eit allmøte og forklare korleis dette skjedde og for å kome med orsaking. Sjølv skal læraren ha sagt seg lei for å ha skapt uro og for å ha skadd tilliten.

Dobbelt så mange mannlege lærarar vil bli rektor

21 prosent av mannlege barneskulelærarar kan tenkje seg ei rektorstilling ti år fram i tid. Berre 9 prosent av kvinnene seier det same.

TEKST Harald F. Wollebæk

Dette går fram av spørjeundersøkinga «Teacher Tapp», der meir enn 6000 britiske lærarar er spurde. Avisa The Times skriv at skilnaden er endå større på ungdomstrinnet: Der ser 10 prosent av mannlege lærarar for seg at dei vil bli rektor, medan berre 3 prosent av dei kvinnelege kollegaene gjer det same.

Vivienne Porritt i kampanjen Woman Ed, som arbeider for kvinner som leiarar i utdanningssektoren, tykkjer resultatene er svært skuffande.

– Dei fleste tilsette i grunnskulen er kvinner, men dei er underrepresenterte i leiarroller. Menn har større sjanse for å rykkje opp til si første leiarrolle i løpet av dei første fem åra, seier ho til avisa.

Porritt spør seg om kvinner får god nok støtte og oppmuntring til å søkje leiarstillingar.

Det går òg fram av undersøkinga at fleire kvinner enn menn kan tenkje seg ein sosiallærarfunksjon: 10 prosent av kvinnene og 5 prosent av mennene er opne for dette.

Den siste tida har det vore debatt i Storbritannia om kvinner i leiande stillingar i utdanningsfeltet, etter at det kom fram at Utdanningsdepartementet hadde berre menn i gruppa som gjev råd til ministeren.



Hvem blir Norges- mester?

EN RESSURS FOR DEG SOM LÆRER
- GØY FOR ELEVENE!

«Hvem blir Norgesmester» er en kunnskapskonkurranse for alle 6.-7. klasser i Norge. Quizen tar opp temaer som rus, miljø, livsmestring og gjennomføres enkelt på nettet. Deltakelse er gratis.

Gjennom skoleåret deltar elevene i tre runder med quiz gjennom spørsmål og læringsressurser. Til våren kåres vinnerne, som premieres med 15 000 kr som fritt kan brukes på en aktivitet for hele klassen!

I år oppdaterer vi nettsidene våre, så påmelding og første quizrunde foregår fra januar 2022.

INFORMASJON OG PÅMELDING:
norgesmester.juba.org

Juba™

«Hvem blir norgesmester?» driftes av Junior- og barneorganisasjonen Juba med støtte fra Helsedirektoratet.

– Det skal bli bedre å jobbe i skolen

Kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) vil gi lærerne mer tid og tillit. Men lønna holder hun seg unna.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no FOTO Erik M. Sundt

– Jeg er veldig glad i folk, liker å prate med dem og vil at de skal fortelle meg hva de er opptatt av. De beste folka er de som insisterer på at du må forstå deres virkelighet og hva de bryr seg om, sier nyutnevnt kunnskapsminister Tonje Brenna.

– Nå gleder jeg meg veldig til å ta fatt på jobben som kunnskapsminister. Jeg ser fram til å besøke skoler og barnehager og høre om barn, unge og ansattes behov, sier Arbeiderparti-politiker.

En del kunnskap har hun allerede. Svigermor, svigerfar og en svoger er alle lærere. Det er også ektemannen. Nå bor han plutselig sammen med landets fremste utdanningspolitiker.

– Så du får mange gode råd?

– Ja, og det er jo en gave hver dag, sier hun og ler. Mannen min pleier å si: Før var jeg heldig, nå er jeg mektig.

Vil frigi mer tid til undervisning

Men selv om hun har fått høre mye om hvordan hverdagen arter seg i skolen, også lenge før hun ble minister, poengterer hun at det er mye hun fortsatt må sette seg inn i. Noe av det første hun har planer om å ta tak i, er rapporter om for mye stress og press for lærerne.

– De som jobber i skolen, har formidlet veldig tydelig til meg at forventningene til hva skolen skal løse og ordne opp i, har økt. Samtidig er den frie bruken av verktøykassa snevret inn. Det er blitt flere krav og pålegg og mindre frihet i det pedagogiske arbeidet og undervisningen. Det vil jeg gjerne høre mer om og forstå mer av, sier hun.

– Hva skal du kaste deg over først?

– Nå må vi gjøre det vi kan for at det skal bli bedre å jobbe i skolen. Det mener jeg er nøkkelen til å øke kvaliteten på opplæringen. Jeg vil at flere elever skal få lære mer og få mulighet til å lykkes.

Den ferske kunnskapsministeren mener rap-

portering, skjemaer og alt det andre lærerne bruker tid på, tar vekk tid til å forberede og gjennomføre praktisk og variert undervisning.

– Klarer vi å frigi mer tid til undervisning og vise lærerne tillit, vil det føre til mer kunnskap, mer motiverte lærere og at flere elever lærer mer i løpet av de årene de går i skolen, sier Brenna.

Jobb én: Rekruttere og beholde lærere

Det å skaffe nok kvalifiserte lærere, er fortsatt det Arbeiderpartiet har kalt jobb nummer én.

– Vi må finne ut av hvordan vi skal klare å rekruttere flere lærere. Og så må vi finne ut hvordan vi skal få lærere til å stå i jobben, sier hun.

På spørsmål om hun vil legge press på KS for å øke lærerlønna, er svaret:

– Lønn er selvfølgelig et virkemiddel for å rekruttere og beholde lærere, men det er partene som forhandler lønn og ikke kunnskapsministeren.



Tonje Brenna tar imot Utdanning på 34-årsdagen sin. Med blomst i hånda og en pakke hurtigris i veska skal hun hjem og lage middag til familieselskapet.

Løfte om lære plass forvant

– Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at Norge vil mangle 90.000 fagarbeidere om få år fordi for få elever velger yrkesfag. Arbeiderpartiet har i flere år lovet en lære plassgaranti. Det forsvant fra Hurdalsplattformen?

– Jeg tror det er langt bedre at det jobbes med å skaffe lære plasser lokalt, enn at vi innfører noe nasjonalt. For det i seg selv skaper ikke flere lære plasser. Og de elevene som har planer om å velge yrkesfag, har behov for en ungdomsskole som passer bedre for dem.

– Profitt alene kan ikke være motivasjonen

Før valget krevde SV og Rødt profittfri barnehage. Arbeiderpartiet har ikke gått like langt, men statsminister Jonas Gahr Støre sa til Utdanningsnytt da Hurdalsplattformen ble lagt fram, at her må det ryddes opp. Nå venter forhandlinger i Stortinget.

– Hvor langt vil dere strekke dere i forhandlingene?

– Regelverket for barnehager ble til i en tid da vi hadde et enormt behov for utbygging av barnehager. Men verden ser ganske annerledes ut nå enn i 2003, da barnehageforliket ble inngått. Det er anbefalt en driftsmargin på mellom 3 og 5 prosent for barnehagene. Men Velferdsutvalget pekte på at 39 prosent av de private barnehagene hadde en driftsmargin på over 6 prosent i 2018, og her er de store konsernene overrepresentert. Det betyr at barnehager, som er en viktig velferdstjeneste for barn og familier, er blitt et yndet investeringsobjekt. Det er bra at det finnes private barnehager og mennesker som vil investere i dem. Men det er ikke bra at en så stor del av de pengene det offentlige putter inn i barnehagene, havner hos private eiere.

– Hva foreslår du?

– Vårt mål for barnehagene er å øke bemanningen.



Den nye kunnskapsministeren lover å lytte til dem som har skoa på når hun straks skal i gang med å oppfylle løftene i Hurdalsplattformen.

gen med minst 50 prosent pedagoger og minst 25 prosent fagarbeidere og ha tydelige krav til kvalitet. I tillegg må vi sørge for at mer av pengene går tilbake til barna også i private barnehager. Profitt skal ikke være motivasjonen for å drive barnehage. Det er mange gode eiere med riktig motivasjon og motiv for å drive barnehage, men vi sier at profitt alene ikke kan være motivasjonen.

Lover å lytte til dem som har skoa på

– Hvilken av sakene i Hurdalsplattformen er du mest opptatt av å få gjort noe med?

– Jeg synes det er veldig mange spennende saker å ta tak i på utdanningsfeltet, men må jeg velge én, blir det å få flere barn inn i barnehagefelleskapet, senke prisen og øke kvaliteten. Det å gi enda flere barn en god start i livet mener jeg er enormt viktig. Og hvis jeg får lov å driste meg til å nevne en sak til, siden jeg har bursdag i dag, er det å lytte mer til de som har skoa på. Jeg vil gjerne jobbe sammen med alle de flinke folkene vi har i skoler og barnehager, slik at vi når det felles målet om at flere skal være med.

«Vi må finne ut av hvordan vi skal klare å rekruttere flere lærere. Og så må vi finne ut hvordan vi skal få lærere til å stå i jobben.»

Blikk fra sidelinjen skal styrke samspillet

Når høstløvet sorteres og diskuteres i Stangeland barnehage, følger observante øyne med. Hensikten er at de ansatte skal bli enda bedre til å gi emosjonell støtte og sørge for utvikling og samspill.

TEKST Guro Waksvik
FOTO Marie von Krogh



Barne- og ungdomsarbeider Aud Marie Vika samler barna i førskolegruppen i Stangeland barnehage i Sandnes. Diskret i hjørnet av rommet sitter observatør Maren Odette Usken. Dagens tema er høst. Aud Marie Vika legger en haug med løv i alle høstens farger på gulvet, hele tiden i dialog med ungene. Usken observerer og noterer.

– Nå skal vi tørke bladene. Jeg trenger hjelp, sier hun.

Alle vil hjelpe til, og de samles i tett sirkel rundt henne. Blad for blad blir forsiktig lagt på plass på en avis.

– Så flinke dere er til å samarbeide. Godt jobbet! sier Aud Marie.

– Ingen blader kan ligge oppå hverandre, da tørker de ikke, sier Eivor.

– Odin og Simen: Kan dere to gå og hente flere aviser? spør hun.

Aud Marie Vika har ingenting i mot øynene som følger med fra hjørnet.

– Et kritisk blikk fra sidelinjen? Hvordan føles det?
– Der og da handler det om å tørre, og jeg gjør bare jobben min. Mange synes det er skummelt. Jeg mener det er helt nødvendig.

Totalt 70 barnehager deltar

I 2015 satte Sandnes kommune av midler til tidlig innsats i økonomiplanen.

– Vi bestemte oss for å satse på kompetanseheving i barnehagene og ville se hvordan hver enkelt ansatt møter barna og gir dem utviklingsstøtte, forteller rådgiver Gudrun Skancke Eriksen i fagstab for oppvekst, barn og unge.

Kommunen kontaktet Regionsenteret for barn og unges psykiske helse, region Øst og Sør (RBUP Øst og Sør). Sammen valgte de et opplegg som la vekt på kvalitet på samspill mellom barn og ansatte. RBUP ville primært lage et e-læringsprogram. Sandnes kommune var enig, men ville ha noe mer.

– Organisering for å skape et godt leke- og læringsmiljø for barnet var viktig for oss, sier Eriksen.

Partene ble enige om et felles prosjekt. Kommunen skulle gå i gang med det de kaller Den utviklingsstøttende barnehagen (USB). RBUP ville bidra med faglig støtte og implementering, og samtidig gjennomføre følgeforskning.

I dag er USB barnehagebasert kompetanseutvikling med vekt på læringsprosesser som inkluderer alle ansatte i barnehagene, ikke bare styrere og pedagogiske ledere. Totalt 70 barnehager i kommunene Sandnes og Lund deltar.

Litt nifst å bli observert

Valget av et egnet verktøy for observasjon falt på Classroom Assessment Scoring System (CLASS). 17 observatører fikk fire dagers opplæring i CLASS. Alt foregikk på engelsk.

– Det var krevende, men skapte samtidig



Barne- og ungdomsarbeider Aud Marie Vika og barna i førskolegruppen er godt i gang med dagens første samlingsstund. Maren Odette Usken observerer og noterer.

begeistring. Etter opplæringen skulle vi sertifisere oss, forteller fagleder Maren Odette Usken i Skeianebarnehagene.

Kommunen laget en plan og startet med første pulje i 2016. Ansatte i 24 barnehager ble observert både høst og vår, for å se om det skjedde endringer. Observasjonen foregår i fire perioder à 20 minutter. Observatøren sitter inne på avdelingen, trekker seg litt tilbake, for så å koble seg på samspillet igjen. Det er de ansatte som blir observert, ikke barna.

– Det gis ikke score til hver enkelt ansatt, men til avdelingen som helhet. Evalueringsrapporten brukes konstruktivt til å jobbe videre med områdene som får lav score. Høy score løftes også fram, sier Usken.

– 70 barnehager og et stort antall ansatte lar seg observere. Hvordan ble det tatt imot?

– I noen barnehager var de skeptiske. En god del synes nok det var litt nifst å bli observert, men

ingen nektet. Noen få reserve seg mot å bli med i forskningen, forteller Gudrun Skancke Eriksen.

Øver og trener

Aud Marie Vika mener USB har gitt alle ansatte i kommunens barnehager en felles plattform.

– Assistent eller pedagogisk leder, vi jobber med det samme. Det er fint at Sandnes kommune satser på oss som jobber i barnehagene. Vi har en kjempeviktig jobb, understreker hun.

Slik hun ser det, er evalueringen etter observasjonene det viktigste. Den foregår avdelingsvis. I rapporten pekes det på hvilke felt det må jobbes mer med, samtidig som rapporten bekrefter og synliggjør det som er bra.

– Rapporten ble tatt opp som sak på avdelingsmøte. Vi gikk grundig gjennom det vi måtte øve oss på. Det har ført til at vi gjør en enda bedre jobb. Avdelingen scoret dårlig på å stille åpne spørsmål. Vi har lett for å spørre på en måte som oppfordrer

Den utviklingsstøttende barnehagen

Alle barnehagene i Rogalands-kommunene Sandnes og Lund deltar i satsingen Den utviklingsstøttende barnehagen (USB). USB er et helhetlig system for å styrke bevissthet og kompetanse på hvordan man best støtter barnas utvikling og læring gjennom daglig samspill.

Alle ansatte skal gjennom fire observasjonsrunder. Observatøren noterer score på totalt 10 dimensjoner: Positivt/negativt klima, ansattes sensitivitet, barnas perspektiv, veiledning og reguleringsstøtte, produktivitet, delaktighet, kognitiv utvikling, kvalitet på tilbakemeldinger og språkstøtte/språk modellering.

Gjennom fire fagdager skal alle ansatte få en felles kunnskapsplattform om barns utvikling og samspill, og hvordan være en trygg voksen som systematisk støtter barnet.

Alle har tilgang til e-læringsprogram. Programmet bidrar til å sikre opplæring og vedlikeholde praksisforbedringer.

CLASS

Classroom Assessment Scoring System (CLASS) er et observasjonsverktøy som vektlegger samspill mellom voksne og barn, samt miljøet på avdelingen. Hver enkelt avdeling vil i løpet av et år få to besøk av CLASS-observatører, som gir konkrete tilbakemeldinger på avdelingens styrker og svakheter.

Hver barnehage har en egen CLASS-veileder, en pedagog som setter av tid til å støtte kollegene. Veilederen bruker tilbakemeldingen fra CLASS-observasjonene til å skreddersy veiledning for hver avdeling.



Maren Odette Usken i samspill med femåringene i Stangeland barnehage.

«Vi lærer av hverandre og har fått en god tilbakemeldingskultur. Før var det litt mer tilfeldig.»

Aud Marie Vika, barne- og ungdomsarbeider

til et ja- eller nei-svar. Nå går det helt naturlig, sier Vika.

Det er 19 barn i avdelingen, og 19 forskjellige personligheter. Hun har erfart at Den utviklingsstøttende barnehagen (USB) er et nyttig verktøy.

– Kvaliteten i samspillet er bedre. Vi er også blitt flinkere til å veilede foreldrene.

Det er tre barnehager i virksomheten. Konkrete eksempler blir diskutert på fagmøter.

– Vi lærer av hverandre og har fått en god tilbakemeldingskultur. Før var det litt mer tilfeldig, medgir Aud Marie Vika.

Nyansatte i kommunen kan bruke e-læringsprogrammet, lese om dimensjonene, løse oppgaver og bli kjent med USB.

Opplegget skal bli permanent

Det er avholdt fem planleggingsdager for alle de ansatte i barnehagene, blant annet for å gå gjennom de 10 CLASS-dimensjonene. Når en pulje er ferdig med implementering, skal USB inn i barnehagenes permanente drift.

– Vi har lærende nettverk for pedagogiske ledere tre ganger i året. Vi velger en dimensjon, drøfter den, deler eksempler og lager oppgaver som skal løses av alle, sier Gudrun Skancke Eriksen.

Hun opplever økt engasjement og motivasjon hos de ansatte, og hun berømmer barnehagenes kreativitet. De legger til rette for akkurat sin barnehage.



Gudrun Skancke Eriksen i fagstab for oppvekst, barn og unge i Sandnes kommune opplever at ansattes motivasjon og engasjement har økt med USB.

FOTO GURO WAKSVIK

Maren Odette Usken er observatør i Stangeland barnehage i dag, men hun er også blitt observert. Hun synes det var godt å få et blikk på sin egen praksis.

– I evalueringen fikk vi ikke så høy score på språkmodellering som vi hadde håpet. Det førte til at vi strakk oss for å bli bedre. Nå er vi mer bevisste på hva som er god språkstøtte. Vi setter ord på både det vi og barna gjør, mens vi gjør det, forteller Usken.

Å fremme barns sosiale utvikling og samhandling med andre står sentralt i den nye rammeplanen for barnehagen, som kom i 2017.

– Vi så at vårt arbeid med USB passet godt inn, sier rådgiver Gudrun Skancke Eriksen.

Dokumenterte endringer

Satsingen tar i bruk de allerede eksisterende strukturene i barnehagen, med fag- og planleggingsdager.

– Av midlene vi fikk, la vi inn 10 prosent ekstra per barnehage. Er det tre barnehager i en virksomhet, betyr det en ekstra ressurs på 30 prosent. Det sikrer framdrift i satsingen. Vi tror dette er en av suksesskriteriene, sier Eriksen.

Etter to år med følgeforskning ble rapporten Den utviklingsstøttende barnehagen i Sandnes publisert av RBUP i 2018. Den viser signifikante endringer på de fleste områder.

– Kognitiv utvikling og læring viste seg å være det mest utfordrende. Amerikanerne bekreftet at de fleste scorer lavest på dette området. Vi scorer høyt på emosjonell støtte, forteller Eriksen.

I 2019 ble samarbeidet med RBUP avsluttet. Universitetet i Stavanger kom inn som en del av REKOM-satsingen.

– Vi hadde god støtte i RBUP de første årene. Vi hadde ikke klart implementeringen uten de faglige rådene vi fikk fra dem.

Gjennomføringen i siste pulje foregår nå. De tre barnehagene i Lund kommune deltar også.

I dialog med de ansatte

– USB-satsingen i Sandnes kommune gjelder alle ansatte. Det er på høy tid. Alle ansatte i barnehagene trenger rom til å utvikle seg, få motivasjon, bli heiet på og veiledet, mener doktorgradsstipendiat Cecilie Evertsen ved Læringsmiljøsenenteret, Universitetet i Stavanger (UiS).

Gjennom REKOM har Universitetet i Stavan-

ger inngått partnerskap med Sandnes kommune. Evertsen bistår med utviklingsarbeidet. Hun har også forsket på måleinstrumentet CLASS.

– Min rolle er å bidra med å utvikle gode strukturer og systemer for organisasjonsutvikling. Jeg er faglig veileder og gir råd om hva som er klokt å gjøre for at de ansatte skal få mulighet til å utvikle seg, forteller hun.

Det overordnede målet er at systemene skal utgjøre en positiv endring for barna i barnehagene. Evertsen berømmer at kommunen har gått for et system som skal favne bredt, hele tiden i dialog med alle ansatte. Det er sjelden hun har sett systematisk arbeid av denne typen gjort i så stor skala.

– Som forsker ser jeg en tendens til at flere og flere kommuner snuser etter gode systemer for å jobbe med samspillskvalitet. Det er ingen hemmelighet at mange ser til Sandnes. Jeg tror vi i tiden som kommer i langt større grad vil se denne måten å jobbe med kvalitet på samspill, sier Evertsen.

Utdanningsforbundet:

– Bare positive tilbakemeldinger

Prosjektet er blitt tatt godt imot av Utdanningsforbundets medlemmer, ifølge nestlederen i lokallaget i Sandnes.

– Vi får bare positive tilbakemeldinger. USB er godt innarbeidet, både i de kommunale og de private barnehagene i Sandnes. De ansatte har en god forståelse for hva det handler om, og ser effekten er god. Evalueringsrapportene blir brukt til å trene på å bli mer sensitive voksne i møte med barna, sier nestleder Marianne Frafjord Solgård i Utdanningsforbundet Sandnes.

Utdanningsforbundet har vært informert om satsingen siden oppstarten i 2015. Frafjord Solgård er også involvert i det som skjer med USB gjennom Regional ordning for kompetanseheving.

– Vi ser på USB som et forbedringsverktøy som bidrar til kompetanseheving i alle barnehagene i kommunen. Det er skjedd mange positive endringer i personalgruppene, sier Solgård.



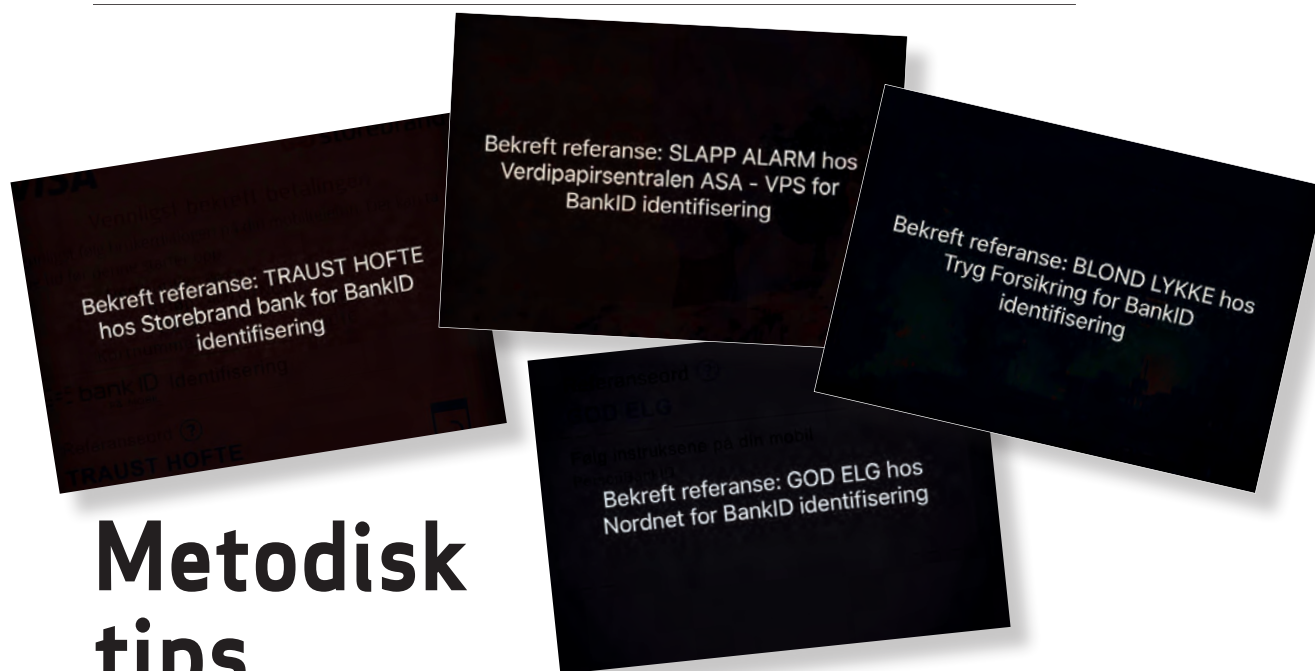
Fagleder Maren Odette Usken i Skeianebarnehagene er observatør, men har også blitt observert. Hun synes det var bra med et blick på egen praksis.



Aud Marie Vika erfarer at USB er et nyttig verktøy. – Det har ført til at jeg gjør en enda bedre jobb, sier hun.

Petit

Hilde Eskild



Metodisk tips

Vi trenger varierte metoder for å lokke frem det som måtte være av potensial hos våre elever. Nå har jeg en metode som jeg, av min godhet, skal dele med dere. Jeg vil faktisk påstå at den er alt dere trenger. I alle fag.

Og det beste av alt: Dette koster ingenting. Eller jo, det er ganske dyrt, men det er gratis for skolen. Det er bare vi lærere som må betale, og det er vi vant til. Det eneste dere trenger, er nettbank på mobil. Der dukker det opp noen helt fabelaktige og nyttige ordkombinasjoner hver gang dere logger dere inn. Disse kan brukes. Jeg har skrevet ned en del av mine, så her kommer noen eksempler:

Norsk: Kilen lyrikk. Den gir seg selv. Men hva med raff kusk? Her kan elevene lære to nye ord og skrive en fortelling.

Henrykt mygg utgjør en glimrende overskrift. Jeg minner om Dalai Lamas ord: «Føler du deg for liten til å utgjøre en forskjell, prøv å sove med en henrykt mygg i rommet». Her kan vi faktisk også være fagovergripende og koble inn KRLE.

Naturfag: Gira planet. Dette er så dagsaktuelt! Hvordan kan vi gire ned? Her har vi i alle fall et fagovergripende prosjekt. Staut spire maner til fabelaktige vårlige aktiviteter.

Mat og helse: Ensom drue – krever lite forberedelse og innkjøp. Vag suppe er også billig, og har muligens blitt produsert på diverse skolekjøkken tidligere, mens unik skorpe virkelig krever skills og er et større prosjekt.



Hilde Eskild
lærer, forfatter og forteller

FOTO: SONDRE TRANSETH

Musikk: Slapp tromme er nok ingen revolusjonerende idé, men raus duo er et flott læringsmål. Sett elevene sammen to og to og se hva som skjer.

Teknologi valgfag: Kilen robot. Say no more!

Utpåtur (husker aldri hva det heter) **valgfag:** Skummes svipp. Helt genialt. Effektivt og drama-tisk.

Gym: Traust lek. Ikke glem det som allerede funker. Fysisk knurr. Såpass bør det være.

Fordums pingle. Dette burde stå på T-skjorta til samtlige gymlærere. Er ikke dette selve målet for absolutt all gymundervisning?

Hvis du har glemt telefonen. Hvis timen blir preget av en ublu berte. Hvis dagen går dårlig på grunn av en viral greie. Dersom bankid-på-mobilmetoden mot formodning ikke skulle føre til suksess, finnes det en nødløsning. Den kommer her: Lutter snakk og traust exit.

Lykke til!

«Fordums pingle. Dette burde stå på T-skjorta til samtlige gymlærere.»

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Kartlegging av 1.-klassingen må bli grundigere utført

- Jeg er overbevist om at man rent pedagogisk ikke kan finne et vanskeligere trinn å under-vise på enn 1. klasse i barneskolen. De høyere klassene stiller større faglige krav, men det er i 1. klasse man kan komme til å gjøre de helt store pedagogiske tabber, sa øvingslærer Asta Holter Dahl inn-ledningsvis under sitt foredrag: «Kan vi gi våre elever en bedre start i 1. klasse?». Likevel møter en altfor ofte dette «at det ikke er så farlig, det er bare 1.-klassinger», mente fru Holter Dahl.

Norsk Skoleblad
nr. 46/1971

For 25 år siden

Fra OL-fanfane til skarptromme

Lillehammers hoved-gate er ikke lenger fylt med jublende OL-publikum. Nå er det sinte lærere som pre-ger bybildet. Befolk-ningen må de neste fire årene forberede seg på trange tider og får dertil høre at de har levd over evne. Selv om ingen andre kommuner i landet har fått større statlige overføringer de siste årene, er velstandskommu-nen Lillehammer nå i store økonomiske vanskeligheter.

Skolefokus
nr. 18/1996



Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Her klippes!

Med saks og diverse flytende remedier skrider herrefrisørelevene ved Stavanger tekniske fagskole alvorlig til verket. Og ut fra ansiktsuttrykkene er det ikke helt lett å bedømme om alle testpersonene kjenner seg tilstrekkelig trygge på at de kommende frisører er kommet såpass langt i opplæringa at de klarer å skille mellom hår og ører.

Ifølge Stavanger byarkiv er bildet sannsynligvis tatt en gang på 1930-tallet. Etter diverse sammenlåinger og omorganiseringer opp gjennom årene regnes skolen som en av forløperne til det som i dag er Fagskolen Rogaland, ifølge fagskolens nettsider.

FOTO STAVANGER BYARKIV TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Bøker

Aktuell bok MELD AV Kirsten Flaten, Høgskulen på Vestlandet

Nyttig bok om best mogleg læring for alle elevar



Tilpasset opplæring og inkluderende støttesystemer – høyt læringsutbytte for alle elever.

Av Thomas Nordahl og Terje Overland (2021)
Gyldendal Akademisk,
150 sider

I denne boka vert læringsprosessar og innsats til det beste for elevane sett i søkelyset.

Forfattarane legg tidleg føringa ved å vise til at norsk skule byggjer på tre grunnleggjande opplæringsprinsipp, som kjem fram både i LK 20 og opplæringslova.

- 1) Norsk skule skal vere inkluderande, slik at alle elevar vert gitt eit forsvarleg eller tilfredsstillande opplæringstilbod.
- 2) Opplæringstilbodet skal tilpassast den einskilde sine føresetnader og behov.
- 3) Opplæringa skal vere likeverdig, alle elevar skal ha like gode opplæringstilbod.

For ein lærar er det å reflektere over og forske på eigen praksis med på å støtte det å utvikle gode læringsarenaer. Dette kan støttast fram ved at leinga gir lærarane tid til å reflektere over sitt eige arbeid, og at det vert gitt rom for drøfting i kollegiet. Tilrettelegging for dette bør kome frå leiinga, men det vert lagt vekt på at alle tilsette har medansvar for at slike tilnærmingar fungerer. Boka minner om at alle som har tilhøyrse til skulen er samarbeidspartnarar, og dei bør utvise og oppleve gjensidig respekt.

Læringsvanskar

I boka nyttar forfattarane omgrepet læringsvanskar, som for denne lesaren har ein positiv klang. Når ein veit at der er ein vanske, er det naturleg å søke etter løysingar som kan førebyggje eller avhjelpe det som vert opplevd som ein vanske. Sjølv om boka så absolutt poengterer at skulen er ein arena som skal ta i vare alle elevar, så vert hovudfokus på den gruppa som av ein eller annan grunn treng læringsstøtte.

Basert på ei kartlegging av Nordahl (2018) vert det anslått at om lag 15–20 prosent av elevane vil få vanskar i eitt eller fleire fag i løpet av skuletida. Her vert individuell opplæringsplan (IOP) trekt inn som eit nyttig reiskap. Forfattaren understrekar at IOP bør nyttast som eit aktivt dokument med praktiske implikasjonar for undervisning av den einskilde elev. IOP har òg ei rolle som administrativt dokument, knytt til spesialundervisning

og timetildeling. Forfattarane meiner at utforming og forslag til innhald i IOP bør vere drøfta i eit samla lærarkollegium, for å utvikle ein mal som høver til bruken. På den måten kan ein arbeide mot å gjere IOP til eit aktivt dokument, som er ein støtte for lærar og elev i kvardagen.

Individualisering

Forfattarane meiner at individualisering av undervisning er eit prinsipp som er godt integrert i lærarane sine arbeidsmåtar. Her vert arbeidsplanar og ulike mengder arbeid nytta som eksempel på tilpassing for den enkelte elev. Læraren sin kunnskap og forståing ligg til grunn for undervisning, og individuell forbedring og innsats vert støtta fram hos den enkelte elev. I klasserommet vert det arbeidd med meistringsorienterte læringsmiljø, der elevar kan oppleve positiv utvikling både fagleg og sosialt. Boka har forslag til korleis arbeide fram gode miljø på skulearenaen. Læringsmiljøet er alfa og omega i ein skule, og krev at eleven si oppfatning av røyndomen vert tatt på alvor, som til dømes om ein elev fortel om mobbing.

Samarbeid

Det vert vist til verktøy og prinsipp som kan vere del av samarbeidet med støttesystemet. Forfattarane meiner at eit godt samarbeid mellom leiing, lærar og støttesystem må vere prega av gjensidig respekt om det skal ha effekt. Her vert vist til kartlegging, analyse, kurs og trening av sosiale ferdigheiter som tiltak for å støtte elevar, og gje lærar verktøy inn i kvardagen i klasserommet. Profesjonelle læringsfellesskap føreset vidareutvikling av lærar sin kompetanse, og dette bør skje i eit kollektivt fellesskap, meiner forfattarane. Dette fellesskapet inkluderer også eit samarbeid mellom lærar og leiing, der begge er i gjensidig dialog om utvikling av ein god læringsarena.

Boka er lettlesn, med eit overkommeleg sidetal og lett tilgjengeleg tekst. Det er nytta kasusillustrasjon som vert grundig gjennomgått, med konkret forslag til tiltak, evaluering og måloppnåing, og dessutan oppgåver som kan reflekterast over. Boka kan godt lesast av lærarstudentar og andre som tek ei utdanning som kan gje grunnlag for arbeid i skulen. Ekstra nyttig er boka for dei som arbeider i skulen, her inkludert dei som er i klasserommet og dei som er i administrasjonen.

«Eit godt samarbeid mellom leiing, lærar og støttesystem må vere prega av gjensidig respekt om det skal ha effekt.»

Klasseromsdialog om leseropplevelser

Elever liker å snakke sammen, og de liker å snakke om det de har lest. Dette er utgangspunktet for en ny bok av Åsmund Hennig og Kristin Eriksen.

Bakgrunnen for utgivelsen er et treårig forsknings- og utviklingsprosjekt om litterære samtaler i klasserommet.

I møte med en nyutgitt bok stopper leseren gjerne opp ved tittelen. Det første ordet i den første delen av den todelt boks tittelen, «opplevelse», indikerer at et møte med skjønnlitteratur kan utløse erfaringer av emosjonell art. Neste ord, verbalsubstantivet «utforskning», appellerer derimot til refleksjon og undring. Gjennom ordvalget i den andre delen av tittelen blir betydningen av dialog og samtale tydeliggjort.

I den første av bokenes tre deler presenterer forfatterne det teoretiske bakteppet for prosjektet. De byr raust på refleksjoner om litterære samtalers muligheter og utfordringer. Sentrale stikkord her er «perspektiv», «utvikling» og «respons». Når det skjer en endring i perspektiv, foregår det samtidig en utvikling, påpeker forfatterne, og gjennom litterære samtaler påvirkes eleven av andre elevs perspektiver. En skoleklasse eller en elevgruppe som har lest den samme teksten, og som etterpå snakker om denne, responderer på hverandres responser. Ifølge Hennig og Eriksen er litterære dialoger dermed både transformerende og utviklende.

I bokenes andre del refereres reelle samtaler i elevgrupper på mellomtrinnet og ungdomstrinnet. Forfatterne gjengir ordrett flere av disse dialogene, i tillegg til at de kommenterer dem. De veksler uanstrengt mellom mange og lange referat fra gruppesamtaler i klasserommet og egne vurderinger. Leseren får dermed en rolle som «flue på vegg» i undervisningsrommet, samtidig som han eller hun blir gjort kjent med didaktikkens generelle tanker om verdien av litterære

samtaler. For en norsklærer vil det nok være et ekstra pluss at de aller fleste av tekstene som har blitt lagt fram for elevene, er skrevet av norske forfattere, eksempelvis Inger Hagerup, Gro Dahle, Lisa Aisato, Arnt Birkedal, Terje Torkildsen, Roy Jacobsen, Sidsel Mørck, Frode Grytten og Amalie Skram.

Del tre inneholder forfatterens refleksjoner over funnene i studien. Synet på litterær kompetanse og litterær faglighet må utvides, påpeker de, og det de omtaler som «samtalekultur», kan kun bygges gjennom systematisk dialogisk undervisning. Utgangspunktet for samtalen vil alltid være elevens egen opplevelse av den aktuelle skjønnlitterære teksten, framholder Hennig og Eriksen.

Som en rød tråd gjennom hele boka går det begeistring, ikke bare for skjønnlitteratur i seg selv, men også for samtaler om litteratur blant barn og unge. Forfatterne verdsetter dermed både individuelle litterære opplevelser og kollektive samtaler om egne tekstopplevelser. I det de betegner som «en av de fineste setningene som finnes», settes det ord på hva som skjer når perspektiver og tanker utveksles gjennom felles litterære opplevelser. Denne transaksjonen skjer gjerne

nom en konstruktiv, selektiv prosess over tid i en spesifikk kontekst, påpeker de.

Det er flere grunner til at denne boka kan anbefales til lærere og lærerstudenter. Den gir for det første en rekke forslag til skjønnlitterære tekster som egner seg for litterære samtaler. For det andre rommer boka konkrete forslag til hvordan slike samtaler kan gjennomføres, eksempelvis gjennom «regler» i klassen for hvordan elevene skal opptre når de responderer. Det tredje forholdet er at Hennig og Eriksens bok byr på interessante fagdidaktiske refleksjoner om litteraturundervisning i skolen generelt. Et fjerde og siste moment er at den nye læreplanen for grunnskolen, Kunnskapsløftet, drøftes i lys av tidligere læreplaner.

Boka til Åsmund Hennig og Kristin Eriksen vil høyst sannsynlig oppleves som inspirerende og motiverende, ikke bare for norsklærere, men også for andre som underviser i litteratur. Alle norsklærere og lærerstudenter, og egentlig alle som er interesserte i litteraturformidling, vil dermed kunne ha glede og nytte av den.



Opplevelse og utforskning. Litterære samtaler i praksis

Av Åsmund Hennig og Kristin Eriksen
Gyldendal Norsk Forlag
2021
247 sider



ILL. FOTO PAAL SVENSEN

«Kunnskap skal styra rike og land, og yrkje sk

Vi bekymrer oss for ungene og for arbeidsvilkårene til våre yrkesaktive kollegaer.

I strategisk oppvekstplan Helsefremmende og forebyggende tiltak for barn og unge, for Tromsø kommune for perioden 2019–2026 i dokumentet «Vil du være lamme?», er kommunens visjoner for helsefremmende og forebyggende tiltak for barns oppvekstvilkår greit beskrevet. Vi i Pensjonistrådet i Utdanningsforbundet i Tromsø kan si oss enige i visjonene og at dette dokumentet er absolutt anbefalt lesing! Derfor nok om det.

Likevel er Pensjonistrådet nå sterkt bekymret for skolesituasjonen for mange av elevene i grunnskolen i Tromsø. Vi kommenterer noen få av forutsetningene som planen er bygget omkring:

Et godt sted å være

Tromsø har mange skoler, og vi finner nye, gode og tidsriktige skolebygninger i byen vår. Men fortsatt er det mange skolebygninger i Tromsø kommune som bærer altfor sterkt preg av slitasje og forfall. Vi hører og leser om skolebygninger med fukt og mugg i vegger, tak og gulv, om toaletter som ikke fungerer, om vegger med avflasket maling, om provisoriske brakkerigger som brukes år etter år – bare for å nevne noen eksempler.

Vi i Pensjonistrådet i Utdanningsforbundet kan derfor ikke være enige i at skolearenaene i Tromsø kommune som helhet er trygge, gode og helsefremmende steder å være for barn og voksne. Mange må faktisk heller sies å være en dårlig egnet arena for tilrettelegging av læringslyst, mestringsglede, vekst og utvikling både for barn og voksne.

Et godt sted å lære

Som lærer må man kjenne sine elever og kunne sine fag. Enkelt og greit, det også. Og i tillegg trengs en del bøker og noe materiell av ymse slag.

Mye av materiellet i skolen er både bra og tidsriktig, men dessverre hadde kanskje avfallshåndteringselskapet Remiks vært riktigere adresse for en del av det som havner i nyinnkjøpte skoleransler når et nytt skoleår tar til? Og når vi leser at lærere må kjøpe skolemateriell til elevene for private penger fordi budsjettet er brukt opp; ja, da tenker vi at det er noen i det kommunale systemet som ikke har jobbet nok med lekse si og som kunne fortjent noen minutter i en gammeldags

skammekrok! Vi forstår at det er mange hull som må lappes med kommunale midler, men hvor langt skal forståelsen for andres behov enn barnas tøyes?

Den gode læreren

Så var det lærerne da, de som både kan sine fag og ser sine elever. Begge deler er essensielt! Faglig oppdatering gjennom hele karrieren er selvfølgelig like viktig i skolen som i alle yrker. Det er viktig å lære seg å bruke nyttig og moderne kartleggingsmateriell. Men minst like viktig er faktisk at man har mulighet for å bruke kartlegging og nyervervet kunnskap til det det er ment for. Det hjelper ikke at man forstår hva Ari og Bea og Ceni trenger, når det verken er mennesker, ressurser, penger eller plass for det som trengs. Hva gjør det med oss når man ser problemet, man er løsningsorientert, man forstår hva som trengs, men så er det rammevilkårene som er for dårlige. Ja rett og slett ubrukelige iblant! Selvfølgelig blir man frustrert. Og når frustrasjonen varer over år; ja da kan det vel hende man blir lei, og går sin vei!?

Lærergjerningen og lærerflukten

Det er mange grunner til at lærerne forlater skolen. Og vi er helt åpne om at det har rent noe vann i havet fra den tiden vi selv hadde krittstøv i håret. Men det vi ser fra vårt ståsted, er at dagens pedagoger får stadig flere oppgaver som skal ivaretas. Bare for å nevne noe av det vi ser:

* Foreldrekontakt, samarbeid og utviklingssamtaler er viktig. At oppdragelse kan være en rimelig heftig oppgave, vet de fleste. Derfor er dette sam-

«Å være lærer for barn og ungdom er en kunst og et vanskelig fag! Det er ikke godt nok å erstatte fagfolk med studenter. Sånt ville vært uhørt i de fleste yrker.»

Pensjonistrådet

i Utdanningsforbundet Tromsø

arbeidet så viktig, og derfor må det ryddes god plass til dette i lærerens arbeidsplan.

* Antall barn og spesielle behov. Hvert enkelt barn i hver enkelt klasse har sine spesielle behov. Det er opp til de voksne i klasserommet å ivareta disse behovene, sånn at barnet skal ha det bra og være i posisjon for læring og utvikling. Mer er det egentlig ikke å si om den saken, annet enn å referere til lærerens hjertesukk: «Jammen jeg har jo bare to hender!». Det var det med klassestørrelser og antall elever per lærer. Det kan nok iblant bli litt knapt med bare to hender! Ja, vi ser den! Ser du?

* Før var det flere elever som fikk sin skolegang i det som kalles spesialskoler. Det var (og er kanskje fortsatt) faglig uenighet om dette er bra eller ikke. Vi i Pensjonistrådet er glade for at dette stort sett er historie for grunnskoleelever i Tromsø kommune. Men de elevene dette handlet om, er ikke historie. Det er fortsatt noen elever i de aller fleste klassene som iblant kan gi utfordringer og være litt «uartige» av ulike grunner. Disse elevene finner også veien til lærerhertet. Det er dessverre sånn at det ikke alltid at det kommunale ressurs hjertet finner veien til disse elevene. Da kan det iblant bli krevende for alle. Selvfølgelig trenger noen, nå som før, mer tilrettelegging og omsorg enn andre. De elevene er ikke på spesialskolen, de er på sin nærscole som nå skal ha rom for alle og blikk for den enkelte! Sånn er det bare, men hva blir konsekvensene når ressursene ikke strekker til?

* Faglig oppdatering: Vi er helt for nødvendig faglig oppdatering gjennom hele lærerkarrieren. Men vi er absolutt ikke for at pedagogen erstattes med vikarer og studenter over lang tid. De fleste vikarene er hyggelige, kule og flinke folk. Ingenting å si på det, og ære være dem som prøver å avhjelpe lærermangelen. Men å være lærer for barn og ungdom er en kunst og et vanskelig fag! Det er ikke godt nok å erstatte fagfolk med studenter i måneder og år. Sånt ville vært uhørt i de fleste yrker. Men det er dessverre ikke uvanlig i skolen. Selvfølgelig gjør det noe med elevene når de får middelmådig undervisning og hjemmesnekret pedagogikk i store deler av grunnskoletiden sin. Det er et rimelig krav at undervisningen

kal båten bera ...»

(Sitat A.O. Vinje, blant annet lærer omkring 1840)

av barn og ungdom ivaretas av kvalifiserte pedagoger.

«Godt nok»

Vi i Pensjonistrådet i Utdanningsforbundet ser med stor bekymring på lærerflukten og den utstrakte bruken av personell uten formelle kvalifikasjoner både i ordinær undervisning og i spesialundervisningen. Vi ser også med bekymring på at nærmest helsefarlig bygningsmasse fortsatt brukes til undervisningslokaler. Det kan nesten virke som man i større grad enn ellers lener seg på en rekke «godt nok»-holdninger: Man aksepterer løsninger som på sikt skaper vantrivsel og problemer, og som etter en tid fører til at både store og små i skolen ønsker seg bort. Men kunnskap,

kunnskapsformidling og de læringsarenaene vi skaper, er faktisk noe av det viktigste vi har.

Vi pensjonister vil ikke gå baklengs inn i framtida. Men sammen med gamle Aasmund Olavsson Vinje vil vi i Pensjonistrådet for Utdanningsforbundet minne vårt ansvarlige lederskap om at det faktisk fortsatt er sånn at «kunnskap skal styra rike og land, og yrkje ska båten bera». Og grunnlaget for framtiden legges i stor grad fortsatt i skolen!

En høy pris

Vi i Pensjonistrådet bekymrer oss for ungene, for arbeidsvilkårene til våre yrkesaktive kollegaer, og vi bekymrer oss for konsekvensene både på kort og lang sikt. Manglende vedlikehold av bygg blir dyrt. Prisen er betydelig høyere for barn som ikke

har fått det de trenger. Vi har studert ASSS, en kommunedatabase som sammenfatter styringsdata for sammenlignbare storby-kommuner. Vi vet det er mange kommunale «hull» som trenger sitt.

Vi velger å trå varsomt med årsaksforklaringer, med tall og dokumentasjon. Det er godt ivaretatt av de som står midt i skolehverdagen. Vi ønsker heller ikke å ytre noen konkrete synspunkter på prioriteringer mer generelt, om administrative og politiske valg. Derimot lytter og observerer vi, følger med i mediene, snakker med barn, med foreldre og lærere. Vi ønsker å være med på å løfte utfordringen for små og store i skolen. De må tas på alvor, de må bli sett og hørt når de finner grunn til å formidle sin oppgitthet og fortvilelse!



Lær om Forsvaret med ASAP – et interaktivt kunnskapsspill

ASAP er et interaktivt og engasjerende kunnskapsspill for elever på 10. trinn. Målet med spillet er å gi elevene økt forståelse for Forsvarets oppgaver, betydning og rolle i samfunnet. Spillet er gratis.

Kunnskapsspillet dekker tverrfaglige tema som demokrati og medborgerskap og flere av kompetansemålene i samfunnsfag for 10. trinn.

Les mer og kom i gang på asap.forsvaret.no



FORSVARET

For alt vi har. Og alt vi er.

Dagens profesjonsutdanninger gir ikke tilstr

Hva vet egentlig dagens studenter, lærere og barnehagelærere om samisk historie, kultur og identitet, og samisk pedagogikk?

Et innledende hjertesukk fra en tredje års student etter samisk seminaruke ved Oslo Met, kan belyse noen utfordringer: «Alle studenter burde få dette tidlig i studiet, ikke tilfeldig i en fordypning fordi noen lærere brenner for temaet. Som norsk-urder visste jeg ikke at Norge hadde et urfolk og at samisk identitet var så mangfoldig. Norsk barnehagepedagogikk kan trenge samisk pedagogikk som legger vekt på selvstendighet, praktisk mestring, muntlig fortelling, bærekraft og naturen som læringsarena – alt dette var nytt for meg. Mye gjenkjente jeg likevel fordi jeg selv er del av en tospråklig minoritet i Norge».

Vi ønsker her å belyse det vi betegner som samisk kunnskapshull i aktuelle profesjonsutdanninger og i praksisfeltet. Vi vil se på nasjonale føringer for lærerutdanningene, rammeplanen for barnehager av 2017, og den reviderte læreplanen av 2020. For å vise til kunnskapsbehovet viser vi blant annet til underveisrapport av 2020 som tydeliggjør at det er en del mangler i feltet.

I dag skal norske lærere og barnehagelærere gi alle barnehagebarn og elever kunnskap om det samiske urfolket i Norge. Alle har rett til å bli

kjent med det samiske. Samiske barns rettigheter er også sikret gjennom barnekonvensjonen. Foruten Barnekonvensjonen (FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989), ratifisert i Norge i 1991, og inkorporert i norsk lovgivning i 1999 med tillegg i 2003, har FN vedtatt ni kjernekonvensjoner, der Norge har sluttet seg til åtte av disse, den siste så sent som i 2019. Barnekonvensjonens art. 17, 29 og 30 handler om urfolk og samiske barns rettigheter.

Men er dette godt nok innlemmet i lærer- og barnehagelærerutdanningene i Norge? Blir dette tilstrekkelig ivarettatt i aktuelle nasjonale retningslinjer for utdanningene, for eksempel i Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanningen? Vår erfaring er dessverre noe nedslående. Det som gjøres, blir ofte tilfeldig og avhengig av den enkelte faglærers engasjement, initiativ og bevissthet. Det er ikke godt nok! Kan vi være bekjent av dette?

Vi tenker at lærerutdanningene trenger en ny gjennomgang av struktur, helhet og progresjon i hvordan samiske temaer inngår i emneplanene i bachelor- og masterstudiene. Rammeplanen skal sikre at alle barn får utvikle interesse for, kunnskap om og erfaring med det samiske mangfoldet. Planen krever at barnehagelærere skal formidle om samiske temaer, ikke bare samenes nasjonaldag 6. februar, men som del av barnehagens hverdagsliv og i det pedagogiske innhold.

Fare for eksotifisering av det samiske?

Høsten 2020 ble den reviderte læreplanen for skolen innført. Her kommer det klart frem at urfolkstematikk skal være med i hele utdanningsforløpet. «Gjennom opplæringen skal elevene få innsikt i det samiske urfolkets historie, kultur, samfunnsliv og rettigheter. Elevene skal lære om mangfold og variasjon innenfor samisk kultur og samfunnsliv», ifølge Utdanningsdirektoratet. Det innebærer at lærere skal kunne formidle sentrale historiske hendelser som på en avgjørende måte har virket inn på samisk kultur og identitet. Du skal ha tilstrekkelig kunnskap for å kunne lære elever om samiske forhold for å unngå forenklete fremstillinger. Samiske samfunn kan være svært ulike, på samme måte som det er individuelle forskjeller i leveste, yrker og identiteter. I opplæringene og beskrivelsen av samiske temaer bør fremstillingen ta utgangspunkt i dagens samiske virkelighet, hvor den enkelte bør gjøre noen kritiske vurderinger for å unngå fallgruven som samlet kan betegnes som eksotifisering og ste-

reotypier.

Både den reviderte læreplanen (2020) og Nasjonal forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanningen (2012) stiller krav til utdanningen. I sistnevnte paragraf 1 Virkeområde og formål står det at utdanningen «skal fremme forståelse for samisk kultur som del av den nasjonale, og vektlegge urfolks status og rettigheter både nasjonalt og internasjonalt».

Det er nærliggende å spørre: Hvilken kunnskap om samisk mangfold formidles til studenten, og hva tar de videre med seg ut i praksisfeltet? Slik vi kjenner feltet og som underveisevalueringer peker i retning av, handler det ikke om barnehagepersonalets eller læreres uvilje til å gå i gang, men derimot mangelfull eller tilfeldig implementering og undervisning i samiske temaer i løpet av ordinær utdanningen eller etterutdanning.

Underveisevaluering viser mangler

Kunnskapsdepartementet (KD) har ansvar for å gjennomføre den nasjonale utdanningspolitikken. Nasjonale standarder skal sikre dette gjennom lover, forskrifter og lære- og rammeplaner blant annet Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanningen. Utdanningsinstitusjonene på sin side skal sørge for tilstrekkelig opplæring, videreutdanning og kompetansebygging for det faglige personalet.

Underveisevalueringen om Implementering av rammeplan for barnehagen, utført i 2019–2020 (Rapport nr. 37/2020, NORCE Samfunn), sier en del om mangel på samisk innhold i utdanning og praksis. Den viser også til usikkerhet blant barnehageeiere, og praksisfeltet. Barnehagepersonalet kjenner på en utrygghet når det gjelder implementering av det samiske. Dette gjør at den enkelte ikke vet hvordan de skal starte og videreføre samiske temaer i hverdagslivet i barnehagen. Det kan peke i retning av at faglig-pedagogiske undervisere også er usikre i å formidle om samiske temaer. Men det er ikke kun utdanningene som svikter, kommunene må også utfordres!

Kommunalt ansvar

I Underveisrapporten ble 168 kommuner spurt om formidling av samisk kultur, 157 oppga at de ikke hadde et samisk barnehagetilbud. De ble spurt om årsak, og 89 prosent begrunner det i at det ikke bor samer i kommunen, 68 prosent la til at de ikke hadde kompetanse og 69 prosent at det overlates til den enkelte barnehage.



● **Anne-Lise Johnsen-Swart**
foredragsholder og kulturformidler

FOTO LILL-ANN CHEPSTOW-LUSTY



● **Bente Fønnebo**
førstelektor i kunst og håndverk ved Institutt for barnehagelærere, Oslo Met – storbyuniversitetet

FOTO PRIVAT

ekkelig kunnskap om vårt samiske urfolk

57 prosent av disse formidlet ikke temaer om samisk kultur slik rammeplanen og annet lovverket krever (ibid., s. 99). I evalueringen ble kommunene spurt om de hadde en felles plan for at alle barnehager skal inkludere samisk kultur, ingen hadde dette, men 91 prosent hadde markeringer i forbindelse med samisk nasjonaldag. 50 prosent hadde et minimumstilbud, mens halvparten av kommunene ikke så samisk kultur for alle barn som viktig nok til at de gjør noe med det.

Evalueringen tar også opp barnehageeieres overordnede juridiske ansvar for å sikre samiske barn og foreldres rettigheter, og at norske barnehager skal synliggjøre samiske perspektiver. Innenfor samiske forvaltningsområder har eierne og kommunene et særskilt ansvar for barnehagetilbudet hva angår samisk språk og kultur. Det fremkommer videre at flere stiller seg positivt til å sikre et samisk perspektiv i barnehagens hverdag og er positive til samiske avdelinger i norske barnehager. Det begrunnes med at det kan skape større forståelse mellom den norske majoriteten og den samiske minoriteten, og kan bygge ned barrierer, man lærer av hverandre, og får større forståelse. I Samiske stemmer i barnehagen (2021) som vi er redaktører for, fremkommer det at samiske avdelinger i norske barnehager, gir gode vilkår for at samiske pedagogiske tenkning beriker og inspirerer barnehagen som helhet.

Kunnskapsbehovet vi har søkelys på, er ikke av ny dato. Både etter forrige rammeplan i 2007 og dagens fra 2017 har behovet vært lenge til

stede. Vi har erfart manglende struktur og helhet i utdanningen, men med den reviderte lærerplanen (2020) og underveisevalueringen/rapporten i 2020, kan ikke dette overses lenger.

Veien videre

Utdanningsinstitusjonene skal speile samtiden. Kvaliteten vi tilbyr lærerstudenter, betyr mye for hvilke kvaliteter vi utvikler i dagens og framtidens samfunn. Kunnskap bygger ned barrierer mellom folk og genererer et ønske om å lære mer. Kunnskap forebygger diskriminering og rasisme, åpner stengslene og ufarliggjør, og styrker samfunnet på sikt.

Samiske og urfolksrelaterte perspektiver skal være en integrert del i utdanningen for barne-

hage- og lærerutdanningen. Vi trenger å ta dette alvorlig for å bryte med uklare strukturer og unngå tilfeldigheter. For å innfri krav i Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2017, samt lærerplanene (2020), bør utdanningsinstitusjonene følge opp sitt samfunnsmandat. Kunnskap som formidles, skal som nevnt gjenspeile dagens samiske virkelighet. De samiske samfunn er mangefasettete og mangfoldige, samer lever på mange måter som nordmenn flest i utdanning og arbeidsliv, og ikke alle samer lever av reindrift! Som samfunn må vi hegne om kunnskap som stadig forbedres, utfordres kritisk og fornyes. Som samfunn har vi en jobb å gjøre, og den bør gjøres sammen. Det er tid for et felles nasjonalt kompetanseløft.

Kjelder:

Fønne B, Johnsen-Swart A.L, Jernberg U. (Red) (2021). Samiske stemmer i barnehagen. Forlag Cappelen Damm Akademiske.

Homme A, Danielsen. H, Ludvigsen (red). Underveisrapport fra prosjektet Evaluering av implementering av rammeplan for barnehager. Rapport nr.27/2020, NORCE Samfunn.

Utdanningsdirektoratet. (2020). Lærerplaner, Fagfornyelse, Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). Rammeplan for barnehagen. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Velkommen til den største
møteplassen for religionslærere:

Januarkurs på MF
Oslo 6.-7. januar 2022

Tema for kurset:

**Østlige religionstradisjoner
– nasjonale og globale perspektiver**

Utdrag fra programmet:

- Eksistensielle spørsmål og svar i hinduismen og buddhismen.
- Buddhisme som politisk og sosial religion.
- Hinduisme, buddhisme og sikhisme i Norge

Se hele programmet på mf.no

Foredragsholdere: Iselin Frydenlund, Egil Lothe, Halldis Breilid, Tove Nicolaisen, Audun Toft, Silje Einarsen med flere.

Kursavgift (inkl. lunsj m.m.): kr 1000
Påmelding innen mandag 13.12 på
mf.no/etterutdanning



VITENSKAPELIG HØYSKOLE
FOR TEOLOGI, RELIGION OG SAMFUNN

Hjelperoller i voksenopplæringen



● **Per Kristian Solevåg**

FOTO PRIVAT



● **Wenche Pereira**

FOTO TOM-EGIL JENSEN



● **Øidis Hoel**

FOTO PRIVAT

fylkesstyremedlemmer i
Utdanningsforbundet
Viken

Tenk deg at du skal undervise norsk grammatikk for asylsøkere. Det som møter deg når du nærmer deg klasserommet, er alt annet enn grammatiske spørsmål.

Tenk deg at du skal undervise norsk grammatikk for asylsøkere. Du har sittet oppe kvelden før og laget gode undervisningsopplegg for å nå både de faglig sterke, og de som sliter litt mer med verb-bøying.

«En kamerat av meg druknet ...»

Du møter på skolen klar til dyst, men det som møter deg når du nærmer deg klasserommet er alt annet enn grammatiske spørsmål. «Hva betyr dette brevet fra Nav?» «Hva mener barnehagen med dette skrevet?» Eller i verste fall: «En kamerat av meg druknet i Middelhavet i går på vei over fra Afrika» eller «Landsbyen min i Afghanistan ble bombet i går kveld». Hva gjør du da? Hva skjer med timen der dere skal bøye verb?

Dette er henvendelser man stort sett aldri får når man underviser i ordinær opplæring. Lærere i voksenopplæringen får dem imidlertid til stadighet og må håndtere dem så godt de kan, samtidig som de må drive god undervisning. Hvorfor er det slik, hva gjør det med læringsmiljøet, og hva kan man gjøre for å lette lærernes arbeidsdag?

Elever med tung personlig bagasje

Noen av oss i Utdanningsforbundet Viken hadde for noen uker siden gleden av å følge en forelesning av forsker Eugene Guribye fra forsknings-senteret Norce (Norwegian Research Centre AS). Guribye har jobbet mye med «hjelperoller» som lærere i voksenopplæringen høyst ufrivillig får, og følgene av dette. Etter hvert som andelen ikke-etnisk norske elever i voksenopplæringen har økt, dukker slike utfordringer opp i stadig større grad.

Flyktninger som kommer til Norge, har med seg mye i sin personlige bagasje, alt fra språkutfordringer og økonomiske problemer, til traumer og familiære, sosiale og psykiske utfordringer. Dette er for så vidt utfordringer for vanlige elever også,

men tenk deg at de fleste av dine elever sliter med dette, og i tyngre grad. Da blir læringssituasjonen vanskelig for de fleste.

Mindre tid til undervisning

Hvorfor blir det slik? Lærere i voksenopplæring er ofte den første voksenpersonen flyktninger møter over en lengre tidsperiode, og det utvikles en til-lit mellom lærer og elev, der lærer får en knute-punktfunksjon som skal løse alle problemer som måtte oppstå, ikke bare faglige. Problemene er ofte langt utenfor lærerens kompetanse.

Bruker man friminutt og tid utenom undervisning for å forklare betydningen av brev fra det offentlige Norge, eller trøste en elev som er lei seg, får man mindre tid til undervisning. Så enkelt er det.

Faglæreren i voksenopplæringen får en utvidet rolle og blir en person som er essensiell for elevenes ve og vel, samt for integrering. Elevene kjenner ikke det norske samfunnet og det vestlige levesteget, og de har behov for slik oppfølging. I tillegg fører dette til sekundærtraumatisering av læreren som kan bli emosjonelt påvirket av de ulike skjebnene. Tanker, adferd og følelser endres ubevisst, noe som over tid kan påvirke undervisningen. Ingen er tjent med dette.

Heller læreren enn rådgiveren

Hvordan kan man forebygge dette? Også her har Eugene Guribye noen gode tanker. Ifølge hans forskning er tillit en bærebjelke her.

Flyktninger har ofte en skepsis mot profesjonelle hjelperoller, og de kommer ofte fra samfunn med multiplekse relasjoner, der en person fyller flere funksjoner, som en slags allviter som man kan spørre om alt mulig. Dette vil for mange tilsvare læreren i voksenopplæringen. Denne skepsisen mot profesjonelle hjelperoller fører også til at egne rådgivere for flyktninger med kontortid tirsdag til fredag bak en lukket dør ikke brukes i den grad de er tiltenkt. Elevene vil heller prate med voksenpersoner som de møter til daglig og stoler på, nemlig læreren.

Å lovfeste kontaktlærersfunksjon i voksenopplæringen er et steg i riktig retning, men veien dit

«Flyktninger har ofte en
skepsis mot profesjonelle
hjelperoller.»

virker lang og tung. I forslag til ny opplæringslov er det hverken foreslått å innføre krav om kontaktlærer i grunnskoleopplæringen for voksne eller i voksenopplæringen i videregående skole. Argumentet som brukes, er liten fleksibilitet, og at behovet ikke er til stede. Dette er helt feil. Hva er begrunnelsen for at dette ikke er fleksibelt? Og behovet er så absolutt til stede. En utfordring er at hjelperollen til faglærerne og tiden dette tar, ikke nødvendigvis følger kontaktlærerfunksjonen. Rollen følger den individuelle læreren og deres forhold mellom elevene. Å opprette kontaktlærerfunksjon vil derfor bøte på, men ikke nødvendigvis løse, problemet.

Siden det da virker som opplæringslovutvalget ser på kontaktlærer i voksenopplæringen som en betent sak, skal man da angripe dette fra en annen side? Bør man heller jobbe for at leseplikten i voksenopplæringen skal reduseres? Dette er det åpning for i arbeidstidsavtalen, men hvilken arbeidsgiver ser dette som en god løsning? Det koster jo penger, og med en stadig strammere økonomi i kommuner og fylkeskommuner virker det uoppnåelig. Likevel er dette en rolle som lærerne får, en rolle som til syvende og sist er viktig for integrering av innvandrere.

Innfør egen «hjelperolle»

En annen måte å redusere utfordringene på er å innføre egne funksjonsroller for lærerne i voksenopplæringen, slik at de får den tiden de trenger for å drive god undervisning. Kall gjerne barnet «hjelperolle» for den saks skyld. En slik funksjonsrolle vil ikke ta bort lærerens rolle som støtteperson, men vil frigjøre tid til å drive undervisning. Undervisning er jo til syvende og sist lærerens kjerneoppgave, også i voksenopplæringen. Det vil være til stor nytte for lærerne i voksenopplæringen, men også for alle elevene som går der.

Gratis skolemat i Finland i 75 år

Et godt skolemåltid er mer enn bare ernæring.



Soilikki Vettenranta

professor emerita, NTNU,
Institutt for pedagogikk
og livslang læringg

FOTO PRIVAT

Under valgkampen snakket flere partier varmt om behovet for gratis skolemat i Norge. Finland var det første landet i verden som i 1948 lovbestemte gratis varm skolemat til alle elever. Sverige kom etter med tilbudet om gratis skolemat. Hva tilbyr det rike Norge – en sørgelig diskusjon om man skal tilby skolebarn et eple eller grønt. Et gratis skolemåltid bør være en selvfølge i en nordisk velferdsstat.

Allerede under krigen i 1943 hadde man servert gratis skolemat til de mest trengende i Finland. Som etterkrigsbarn startet jeg skolegangen på 1950-tallet. Det var store barnekull, mange barn kom fra evakuerte familier i Karelen som hadde mistet alt. For mange barn var skolemateren det eneste varme måltid den dagen. Vi elever ble kommandert ut, til potetåkrene, og til skogen for å plukke tyttebær, for å skaffe mat til skolekjøkkenet. Potetene måtte selvfølgelig skrelles av elevene i skolekjøkkenet.

Det er et stort sprang til dagens finske skolemåltider, som er planlagt og komponert av ernæringsterapeuter i Statens ernæringsråd. Menyen består av salat eller frukt, varm mat, brød og drikke. Internasjonale retter har også funnet veien til det finske skolekjøkkenet etter elevenes sydenturer. Skolen må servere vegetarmat minst én dag i uken. Dessuten er skolen forpliktet til å servere spesialmat til de elever som på grunn av allergi, matintoleranse, sykdom, religiøs eller etisk overbevisning ikke kan

spise mat som står på spisekartet. Det kreves en legeerklæring eller en uttalelse fra en ernæringsterapeut for fritakelse. Foreldre og foresatte kan på forhånd laste ned en app for å studere kommende ukes meny på skolen. I dag kan 900.000 elever nyte av dette velferdsgodet daglig.

Et godt skolemåltid har betydning utover det ernæringsmessige. Det danner også en læringsarena for sosial utvikling. Elevenes representanter deltar sammen med foreldrenes representanter og skolens personale i planleggingen av måltidene. De deltar også i serveringen og ryddingen ved måltidene. Måltider er en integrert del av det finske samfunnets satsing på en skolehverdag der helse, det økologiske aspektet, matkultur og matfellesskap er grunnpilarer. Det er nedfelt i læreplaner at skolemåltidet skal fremme elevenes helse, arbeidsevne, gi energi til skolearbeid og lære gode matvaner. Det gjennomføres undersøkelser for å teste om de strategiske målene er oppnådd.

Gratis skolemåltid startet som et våpen i en fattigdomsbekjempelse. Det er fremdeles i dag underprivilegerte familier der barn har et behov for varm mat daglig. Siden tilbudet gjelder alle elever, utjevner måltidene sosiale forskjeller og stigmatiseringen av enkeltelever faller bort.

«Måltider er en integrert del av det finske samfunnets satsing på en skolehverdag der helse, det økologiske aspektet, matkultur og matfellesskap er grunnpilarer.»

● Lærere som krenker

Ung og uten seier

Ved siden av en nyinnsatt regjering, sosial uro og streik i kultursektoren er et tema mer aktuelt enn alle kombinert: mobbing. Mer spesifikt mobbing sett i relasjon til maktforholdet mellom voksen og barn i utdanningssektoren.

Mobbing defineres som gjentakende fysisk eller psykisk krenkelse av et individ, som ydmykelse og følelsen av ubehag, påført av et annet individ. «Alle» har på et eller annet tidspunkt opplevd mobbing i sitt liv, i barnehagen, skolen eller arbeidslivet, enten direkte eller indirekte. Mobbing har vist seg å ha store mentale konsekvenser for den som mobbes, og hvordan mobbingen håndteres, kan forme selvfølelsen til den som mobbes. Det vonde blir verre når den som mobbes ikke blir hørt.

Autonomien til et barn er noe av det viktigste vi som voksne må verne om. Barnets beste er en rettighet, og at barn har rett til å bli hørt, og sett, er innarbeidet i Grunnloven. Autonomi og seiersfølelse går hånd i hånd for et barn, og barn ser til de voksne for veiledning, trøst og trygghet. Frata barnet denne plattformen, og korthuset vil rase fort.

Mobbing får i disse dager oppmerksomhet på nasjonalt plan og blir tatt mer alvorlig enn før. Likevel heller forskningen mer mot et søkelys på mobbing mellom barn. Vi snakker om «slemme jenter» og «plagsomme gutter». Trass i at disse formene for mobbing er helt legitime trusler som skal behandles og følges opp, er det like viktig at mobbingen og ubalansen av makt mellom lærer og elev ses i samme lys. Det er lærerens mandat å ivareta barnas fysiske og psykiske helse. Det ser ut til å eksistere en gråsoner, der en lærers verbale og til tider fysiske mishandling av en elev, blir børstet av, til tross for at det skjer åpenlyst. Dette forsterker troen om at det kun er barn som er mobberne. Barn er oppdratt til å respektere voksne og autoritære personer.

I senteret av den evig stigende forskningsbasen på mobbing og bevisene på at mobbing er mer aktuelt enn noensinne, er det et sprikende gap når det kommer til statistikken over ansattes mobbing. En teori for dette kan være at mobbing fra en lærer eller rektor er mye mer kompleks å identifisere, behandle og rette opp, grunnet solidaritet lærerne imellom og stempelingen og ryktet et barn kan få på lærerværelset.

Hvor går linjen mellom grunnleggende disiplinering for å sørge for at barna blir velfungerende



Det er lærerens mandat å ivareta barnas fysiske og psykiske helse, skriver Maja Mæland Bergan.

ILL.FOTO OLE MARTIN WOLD

samfunnsborgere lenger ned i utdanningsløpet og arbeidslivet, og fornærmelser, trusler og ydmykelse?

Når det gjelder å beskytte barn fra en mobbende lærer, stiller barna dessverre i en sårbar posisjon, med lite verktøy og autonomi til å kjempe kampen alene. De voksne må våkne. Vi er pedagoger med et individuelt ansvar, og våre ord og valg om å tie veier tungt. Vi former framtiden, og hvilket utgangspunkt har vi om vi fosterer opp en generasjon unge uten en følelse av seier?

Maja Mæland Bergan | organisasjonstillitsvalgt Utdanningsforbundet Bærum

● Debatt i Utdanning 12/2021

Presisering

Under redigeringen av debattinnlegget «Jesus, intelligent design og guder» ble det beklageligvis tatt ut noen linjer som gjorde at tittelen ikke ga sammenheng med resten av teksten. Innlegget er imidlertid publisert i sin helhet på vår nettutgave: [Utdanningsnytt.no/301310](https://www.uto.no/301310)

● Barnehage

Det handler om alvorl

Det handler ikke om skremmelspropaganda, men om å informere om alvorlige konsekvenser for barnehagesektoren, når PBL (Private Barnehagers Landsforbund) har advart mot forslagene i modellen til flertallet i Storberget-utvalget.

Rådgiver Elin Skrede i For Velferdsstaten hevdet i et innlegg på [utdanningsnytt.no](https://www.uto.no) 1. oktober at PBL sprer desinformasjon og skremmelspropaganda om «Lokal samhandlingsmodell».

Det er ikke riktig. Det handler om å vise frem hva som ligger bak det skjønmalte bildet av en finansieringsmodell som inneholder radikale og dyptgripende endringer for vår sektor.

Jeg vil relativt kort kommentere de to momentene Skrede selv tar opp.

Pensjon: Utvalgsflertallet foreslår å fjerne påslaget på 13 prosent og erstatte dette med kostnadsdekning. Kommunenes besparelse er av utvalgsflertallet tallfestet til 949 millioner kroner.

For det første har det aldri vært meningen at pensjonspåslaget skulle dekke kostnadene til pensjon krone for krone, år for år, i hver eneste barne-



Det handler om å informere om alvorlige konsekvenser for barnehagesektoren, ikke om skremmelspropaganda, når PBL (Private Barnehagers Landsforbund) har advart mot forslagene i modellen til flertallet i Storberget-utvalget, skriver Marius Iversen.

ARKIVFOTO HARALD F. WOLLBÆK



Har du noko på hjartet?

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på maks 8000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

ige konsekvenser

hage. Pensjonspåslaget er ett av flere elementer i tilskuddsordningen som samlet, og over tid, skal gi en rimelig finansiering for flest mulig barnehager. Og uten grundig å undersøke treffsikkerheten i alle de andre elementene vil det kunne få alvorlige konsekvenser å endre innretningen på ett av elementene dramatisk.

En annen problematisk side er at kostnadsdekningen er begrenset oppad til rapporterte pensjonskostnader i kommunale barnehager i hjemkommunen.

I år hvor en privat barnehage har lavere kostnader enn kommunen, får den private barnehagen akkurat dekket sine kostnader. I år hvor en privat barnehage har høyere kostnader enn kommunen, dekkes ikke alle kostnadene.

Dette kompliseres mer ved at kommunene noen år kan dekke deler av sine pensjonskostnader ved å hente penger fra premiefondet. Dette gjør at «taket» blir lavere, og at de private barnehagene fra det ene året til det andre ikke vet om de får dekket sine pensjonskostnader. Dette er med på å svekke forutsigbarheten for barnehagene og er med på å svekke forutsetningene for å drive langsiktig kvalitetsutvikling i private barnehager.

Skredes andre moment er at PBL advarer om at flertallets modell vil svekke foreldrenes suverene rett til valg av barnehage for sine barn. Dette hevder hun ikke vil skje.

For oss er det enkel logikk: Dersom kommunene får rett til å redusere antallet plasser i både kommunale og private barnehager, vil foreldre

ha færre ledige plasser å velge mellom. Dermed får færre familier plass i den barnehagen de aller helst foretrekker.

Å hevde at vi desinformerer når vi peker på dette, er høyst merkelig.

Siden flertallet i Storberget-utvalget ikke har informert om de problematiske sidene ved sitt forslag til finansieringsmodell, har PBL gjort det. Vi registrerer at også noen av organisasjonene som står bak flertallets modell, i sine egne høringsvar, har kritiske innvendinger mot deler av forslaget.

Marius Iversen | direktør for kommunikasjon og samfunnskontakt PBL (Private Barnehagers Landsforbund)



DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Det kan være av verdi når lærerne skal tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg. Vi snakker om «Det lille ekstra».

Les mer og se filmer på Kopinor.no/skole



● Arbeidstid

Ikke rør lærernes frihet, KS

I november og desember skal KS (arbeidsgiverorganisasjonen for kommunene, red.anm.) og lærerorganisasjonene forhandle om særavtale SFS 2213 Arbeidstid skole. Som lokalpolitiker har jeg klare forventninger til at hovedstyret i KS ikke binder mer av lærernes arbeidstid til skolen.

Pandemien har vist oss at et fleksibelt arbeidsliv er kommet for å bli. Da kan ikke KS gå i motsatt retning. Et fleksibelt arbeidsliv vil være av stor verdi for ansatte og gjøre kommuner og fylkeskommuner til mer attraktive arbeidsgivere. Skal vi beholde de lærerne vi har, hente tilbake de som ikke arbeider i skolen og rekruttere nye, kan ikke arbeidstiden i skolen bli mindre fleksibel.

Den finske skolen scorer på topp i internasjonale tester år etter år og har derfor lenge blitt sett som et foregangsland. I Finland har lærerne høy grad av frihet og medbestemmelse, og samfunnet erfarer at å gi lærerne tillit og profesjonell frihet er essensielt for å skape en god skole. For mye kontroll av lærerne skaper bare mistillit. Da er ikke mer bunden tid for lærerne i Norge veien å gå.

Mange skoler har ikke gode kontorforhold. Utdanningsforbundets medlemsundersøkelse fra 2018 hvor 5200 lærere svarte, viste at hver tredje lærer i videregående skole er misfornøyd med kontorarbeidsplassen. Fire av ti i grunnskolen mener det samme. Det vil bli veldig dyrt for kommunene og fylkene om de skal tilfredsstillende



Som lokalpolitiker har jeg klare forventninger til at hovedstyret i KS ikke binder mer av lærernes arbeidstid til skolen, skriver Bjørn Gunnar Husby.

ILLFOTO VIDAR LANGE LAND

arbeidsplasser for alle lærerne. Utdanningsforbundet ba i 2014 rådgivende ingeniører i byggøkonomi i firmaet Bygganalyse AS om å regne ut hva det vil koste å bygge 40.000 nye kontorplasser, som det da ansås å være behov for. Et grovt overslag viste at regninga da ville blitt cirka 14 milliarder kroner.

KS' tidligere argument for å binde mer av lærernes arbeidstid til skolen har vært mer kollektiv profesjonsutvikling. En slik form for kontroll og ovenfra og ned-holdning er mistillit til en høyt utdannet yrkesgruppe. For er det noe pande-

mien har vist oss, er det at læreren både vil og kan utvikle seg sammen.

Kommunene og fylkeskommunene trenger ikke mer styring over lærerne. Dette er et tydelig signal KS må forstå. Vi rekrutterer flere lærere og utvikler en god skole ved å gi lærerne frihet, tillit, medbestemmelse og respekt, ikke ved mer pålegg og styring.

Bjørn Gunnar Husby | Haugesund Venstre medlem utvalg for oppvekst

● Mål- og resultatstyring

Forny styringssystemet selv

Det er ingen nye masterideer i horisonten som kommer seilende inn for å avløse mål- og resultatstyringssystemet. Oppgaven med å forny styringssystemet må partene i utdanningssystemet derfor ta selv. Et kjent amerikansk sitat med ukjent opprinnelse uttrykker det på denne måten: «Det er ingen andre som kommer. Vi er dem vi har ventet på.»

Det betyr i vår styringskontekst at det er opp til partene i utdanningssektoren, fra barnehage til høyskole og universitet, fra lærerorganisasjoner lokalt til sentralt, fra lokale barnehage- og skole-

myndigheter til Stortinget og regjeringen, og de andre aktørene med interesser i barns og elevers utvikling, selv å ta stilling til om det mål- og resultatbaserte kvalitetsvurderingssystemet er godt nok eller ikke.

Dersom det ikke oppfattes som godt nok, er det partene selv som må avgjøre hvilke endringer som må gjøres for at styringssystemet skal komme i kontakt med skolens samtidskontekst.

Kanskje det beste da er

– at balansen i spenningsforholdet mellom pedagogikk og politikk gjenopprettes

– at elevenes læring, lærernes undervisning og skoleledernes ledelse ikke kontinuerlig utfordres av politikernes krav til resultater

– at lærernes og skoleledernes begrunnede valg i undervisning og kvalitetsutvikling vektlegges i et mer tillitsbasert styringssystem ... for elevene.

Øyvind Sørreime

Forslag: Én eller to uker uten skjermbruk i skolen

Etter stor frustrasjon hos flere foreldre over dagens bruk av skjerm i skolen fikk vi selv som voksne kjenne på virkeligheten da sosiale medier lå nede i seks timer.

Jeg har som frustrert far forsøkt å gå etter i sømmene hvem som har ansvar for innføringen av skjerm i skolen, men uten hell. Kommunene svarer ikke på disse henvendelsene.

Et avhengighetsskapende apparat er distribuert til mindreårige, uten grundig forskning bak.

Jeg vil derfor med dette utfordre de offentlige skolene i Karmøy og Haugesund til å gjennomføre to ukers undervisning 100 prosent uten skjerm for barna i skolen.

Ikke skjerm i undervisning, ikke i bruk for elever med individuell opplæringsplan eller i skolefritids-

ordningen. Ingenting!

Eller kanskje bare én uke.

Jeg mistenker at avhengigheten da vil synes tydelig hos barna. Tar jeg feil? Utfordringen er sendt Karmøy og Haugesund. Tar dere den?

Kenneth Henriksen

Jeg utfordrer de offentlige skolene i Karmøy og Haugesund til å holde to ukers undervisning helt uten skjerm for elevene, skriver Kenneth Henriksen.

ILL FOTO PAAL SVENDSEN



● Til «Mobbet av læreren», hovedoppslaget i Utdanning 12/2021

Mobbelærerne

Er læreryrket drømmeryrket for mobbere? Dras mennesker med sadistiske tilbøyeligheter mot læreryrket? Etter å ha lest siste nummer av medlemsbladet vårt, Utdanning, kan man fort få dette inntrykket. Forsiden av bladet er fylt med fæle sitater fra saksbehandling i forbindelse med saker som hører inn under opplæringslovens kapittel 9 A, tatt fra ulike skoler. Tittelen på lederen fra

ansvarlig redaktør lyder: «Alarmen må gå». Så smøres det videre tjukt ut over mange sider i bladet hvor ille det tydeligvis er i den norske skolen. 9 A er tydeligvis helt på sin plass og «viser bare toppen av et isfjell», ifølge Elevundersøkelsen.

I samme nummer finner vi tittelen «Nå er det tid for framsnakk», til spalten Rett på sak, ført i pennen av lederen for Pedagogstudentene, Elise Klungtveit. Hun kommer med et hjertesukk i forbindelse med regjeringsskiftet, og melder at lærerprofesjonen igjen må framsnakkes. Allerede på neste side følger kronikken med tittelen «Når lærere mobber elever» av spesialpedagog Kristin Håvik. Helt mot slutten av bladet står oppslaget «Bred satsing på å rekruttere og å beholde lærere», med bilde av Jonas Gahr Støre og Trygve Slagsvold Veum.

Er det noen som allerede har en anelse om hvor jeg vil hen? Er dette nummeret av Utdanning, som jeg faktisk har trodd er vårt fagforeningsblad, og som skal forsvare og framsnakke vår yrkesgruppe og våre interesser, egnet til å bidra til framsnaking av og rekruttering til læreryrket? Det tviler jeg sterkt på! Ja, jeg vet at det må være rom for å påpeke kritiske sider ved oss som yrkesgruppe, og ja, jeg skjønner at det dessverre fremdeles finnes lærere der ute som aldri noensinne skulle satt sin

fot i et klasserom! Til tross for dette gir denne kolossale bredsidene en avsmak som jeg er sikker på mange kolleger der ute deler. Vinklinga av hovedoppslaget i dette nummeret er kanskje utilsiktet, men det gir dessverre inntrykk av en slags kollektiv avsløring med påfølgende avstraffelse, piskeslag som attpåtil kommer fra våre egne! Jeg føler at den underliggende holdninga er at vi alle nå må ta oss sammen, gå i oss selv, legge oss flate og gremme oss.

Etter dette forventer jeg at det iallfall som et minstekrav kommer en omtale av paragraf 9A-5; «Skjerpa aktivitetsplikt dersom ein som arbeider på skolen, krenkjer ein elev», der misbruk av den fra elev- og foreldrehold nok en gang blir omtalt og problematisert, at det omvendte rettsprinsippet gjelder lærere som blir meldt i forbindelse med 9A-5, samt problematisering av dårlig elevatferd der lærere ofte har svært få sanksjonsmuligheter.

Einar Södergren | lektor med tilleggsgutdannning



● Hovedavtaleforhandlingene

Hovedavtalen må revitaliseres!

Hovedavtalen i KS-området skal reforhandles før årsskiftet. En kan spørre seg om det er nødvendig, for avtalen er god, den. Problemet er at den i alt-for liten grad etterleves.

Hovedavtalen inneholder de grunnleggende spillereglene i arbeidslivet. Likevel kan det virke som en del arbeidsgivere oppfatter den som en à la carte-meny hvor man kan velge hva man liker. Og når det kommer til stykket, viser det seg at sikt-ringsbestemmelsene i avtalen ikke er forpliktende for arbeidsgiver. Hovedutfordringen med dagens avtale er rett og slett at tvistebestemmelsen ikke fungerer etter hensikten.

Gjennom flere år har mengden av saker som avgjøres lokalt økt i omfang, og ansvaret våre tillitsvalgte og ledere har, er omfattende. For dem, og for våre medlemmer, er det derfor av stor betydning at det foregår ryddige prosesser i saker som skal drøftes og løses gjennom medbestemmelse. Men medbestemmelse praktiseres ikke

alltid etter Hovedavtalens intensjon, og på de arbeidsplassene og i de kommunene hvor dette ikke skjer, opplever mange av våre tillitsvalgte at det mangler virkemidler for å komme på rett spor.

Dersom vi skal ha reell medbestemmelse, må Hovedavtalens tvisteløsninger gjøres mer forpliktende. I dag har vi i prinsippet få eller ingen ris bak speilet hvis arbeidsgiver ikke legger til rette for medbestemmelse og samarbeid mellom partene. Det fører til at vi blir den svake part, og ikke en likeverdig part, slik Hovedavtalen legger opp til.

At de sentrale parter har en felles forståelse av Hovedavtalens intensjon, er en mager trøst for den tillitsvalgte som ikke blir invitert til bordet. At grunnlaget for et godt partsarbeid allerede er til stede i dagens hovedavtale, er en god start, men dette grunnlaget må også realiseres i det virkelige liv. En fellesskolering som tar sikte på å øke partenes forståelse av avtalen, kan bøte noe på dette, men all erfaring tilsier at det ikke er nok. Selv om

de er i mindretall, finnes det arbeidsgivere som aktivt velger bort partssamarbeidet på tross av bedre viten.

Når Hovedavtalen nå skal reforhandles, må det presiseres at manglende etterlevelse av Hovedavtalens intensjon om medbestemmelse på alle nivåer er å forstå som en tvist. En presisering vil gjøre det tydelig for alle arbeidsgivere at medbestemmelse ikke er på valg. Det vil samtidig kunne gjøre det lettere for tillitsvalgte å gå til det skrittet å tviste når man ikke når frem på noen annen måte.

Utvalg for lønns- og arbeidsvilkår
i Utdanningsforbundet Viken

Hege Cecilie Nicolaysen | leder
Wenche Langvik Pereira | nestleder

● Svar til forbundskommentaren i Utdanning nr. 12

Kjære Steffen Handal

Du tar opp et viktig tema i ditt brev til meg. Demokrati er ikke noe som kjempes frem en gang, og som vi så har og kan smykke oss med. Demokratiet må forsvares, beskyttes og utvikles. Derfor er demokrati og medvirkning en helt sentral del av både barnehagens og skolens verdigrunnlag.

Som kunnskapsminister vil jeg jobbe for en sterkere fellesskole. Der barn og unge med ulik bakgrunn møtes, bygges forskjeller ned, og tilliten og respekten vi har for hverandre, bygges opp. Fellesskolen inkluderer, skaper forståelse og sosial mobilitet. Sånn tar vi vare på demokratiet.

I skolen skal barn og unge både lære om demokratiet, og lære hvordan de selv kan delta. I skolen skal elevene også få oppleve demokrati i praksis. De skal få medvirke og ha reell innflytelse. Deres stemme skal bli hørt.

Dette skjer jo allerede i praksis. Både den internasjonale undersøkelsen ICCS og Elevundersøkelsen viser at den norske skolen på flere områder er et sted for demokratiforståelse, aktiv deltakelse og elevmedvirkning.

Men som du skriver, har vi ikke et perfekt demokratisk utdanningssystem. For veien videre vil jeg derfor si to ting.

For det første: Målet for regjeringens tillitsreform i skolen er at ansatte skal få mer tid til elevene. Det tror jeg også er den beste investeringen i en inkluderende opplæring der elevene blir hørt og får mulighet til å påvirke det som angår dem.

For det andre, og dette følger naturlig av mitt første poeng: Hverken jeg, regjeringen eller departementet skal detaljregulere hvordan hverdagen for dere i skolen skal se ut, eller hvordan opplæringen i skolen skal gjennomføres. Det gjelder også når skolen skal bli mer demokratisk.

Kjære Steffen Handal, jeg ser frem til mange samtaler med deg og Utdanningsforbundets medlemmer. Sammen skal vi, blant annet, konkretisere tillitsreformen og bygge en sterkere fellesskole. Jeg gleder meg.

Tonje Brenna | kunnskapsminister (Ap)



«Sammen skal vi, blant annet, konkretisere tillitsreformen og bygge en sterkere fellesskole», skriver kunnskapsminister Tonje Brenna i sitt svar til Utdanningsforbundets leder Steffen Handal.

FOTO ERIK M. SUNDT

Rett på sak

Dikt

ILL. FOTO: INGER STENVOLL



Han skulle lesa dikt

Han skulle lesa dikt
og fortelja kva han såg
i eit dikt me alle kjende.
Og han skulle lesa
med ei lesekunne
merka dysleksi.

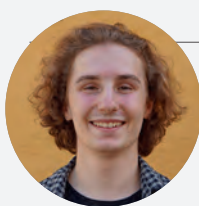
Eg såg hans ord
med hans ortografi
og hans tankar
om det han
hadde sett.
Og måtte tenkja,
etter første fortviling
bunden til det
som var «rett»:
Kvifor bar eg slike grenser?
Kvifor kunne ein ikkje
sjå det drama
i dette diktet
som han hadde sett?

Så takk til deg Kim,
som bytte ut «det rette»
med det mogelege
i mitt sinn,
og den budskap
eg no kan sjå
i dette hende
om dikt sitt inste vesen,
at det alltid
er meir opn enn stengje.

Jarle Tufta

Mobbing

Vi må se hele mobbebildet



Aslak Berntsen Husby
sentralstyremedlem i Elevorganisasjonen
og representant i partnerskapet mot mobbing

FOTO: ELEVORGANISASJONEN

Vi har for lenge sett på
mobbing som isolerte tilfeller
mellom enkeltelever eller
grupper, heller enn et resultat
av dårlig skoleutvikling,
relasjonsbygging og ledelse.

28. oktober presenterte Utdanningsdirektoratet at ni av ti får medhold i mobbesaker. Dette viser klart og tydelig at den norske skolen ikke er godt nok rustet til aktivt å forebygge og ta tak i mobbing. Steget vi tar nå, er å se på systemet og sørge for at hele skolesystemet og partene tar sitt ansvar.

Fokuset og kunnskapen vi har i forebyggende arbeid er utdatert og trenger sårt en oppdatering. Vi har for lenge sett på mobbing som isolerte tilfeller mellom enkelt-elever eller grupper, heller enn et resultat av dårlig skoleutvikling, relasjonsbygging og ledelse. Det er essensielt å ha lærere og skoleledere med god kompetanse, aktive og deltakende elever, og myndigheter som evner å sette arbeidet i system og ser helheten i skoleutviklingen.

Det er ikke rart vi klør oss i vårt ikke-eksisterende skjegg når reaksjonen til kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap), i «Nye tall: Ni av ti elever fikk medhold i mobbesaker», Dagsavisen 28. oktober 2021, er å be enkelt-

skoler ta mer ansvar, og løsningene blir mer tid og bedre økonomi. Det trenger ikke være ment sånn, men det virker som statsråden er fornøyd med de nasjonale og kommunale tiltakene og handlingsplanene mot mobbing og ikke ønsker et bedre system.

Hvis vi delegerer ansvaret for å følge Opplæringslovens kapittel 9A til den enkelte skole, heller enn skoleeier og staten, blir resultatet et lottospill for elevene. Der de ender opp med å bo, kan være avgjørende for at skolen deres tar dem alvorlig. I spørsmålet om mobbing og skolemiljø må vi ikke gi full tilitt til skolene, vi må tørre å ha systemer og kontroll også.

Vi kan heller ikke se på arbeidet mot mobbing som et isolert arbeid, noe som er på siden av annen skoleutvikling. Vi må skape en skole hvor alle elever blir møtt med tillit, omsorg og respekt. Det er bare da vi får forebygget mobbing. Dette må settes i system, og det må gjennomsyre alt vi gjør i skolepolitikken.

Når mer enn ni av ti elever får medhold i klagesakene sine, betyr det at systemene vi har i dag, ikke fungerer. Vi kan ikke unngå å se nytt på dem, vi kan ikke fortsette med ansvarsfraskrivelser og forklaringer om lite økonomi og få fagpersoner. Det er bare en liten del av arbeidet, og om Brenna vil lykkes, må hun se hele bildet. Det håper vi hun vil gjøre.

Når vaksne gjer det utrygt for barn



● **Mari-Kristine Morberg**
mobbeombod i Vestland



● **Aina Drage**
mobbeombod i Vestland

FOTO BJARTE JOHANSEN,
VESTLAND FYLKESKOMMUNE

Mobbeomboda og elev- og lærlingomboda får kvart år fleire meldingar om barnehagebarn, elevar og læringar som opplever krenkingar eller utrygt miljø på grunn av vaksne.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Utdanningsnytt har gjort viktig arbeid når dei no har sett fokus på vaksne som krenkjer elevar i skulen. Det er mobbeombodet i Vestland glad for. Gjennomgangen av meldingane til Statsforvaltaren beskriv situasjonar vi diverre kjenner att. Mobbeomboda og elev- og lærlingomboda rundt om i heile landet får kvart år fleire meldingar om barnehagebarn, elevar og læringar som opplever krenkingar eller utrygt miljø på grunn av vaksne.

Vaksne som krenkjer

I Vestland fylke dei to siste åra har mobbeombodet mottatt 36 meldingar om tilsette som krenkjer elevar. I tillegg var det 26 meldingar om det vi har kalla vaksne «som utrygg faktor». Vi kjenner òg til fleire titals saker der eleven manglar trygg relasjon og tillit til læraren sin.

Kva er det mobbeombodet i Vestland får kjennskap til gjennom sakene? Dei fleste av desse elevane fortel at dei trur læraren ikkje likar dei, og nokre er heilt sikre på at læraren ikkje likar dei. Dei kjenner seg urettferdig behandla, dei kan til dømes få skuld for noko dei ikkje har gjort, bli snakka strengare til enn andre elevar eller bli oversett. Ganske ofte fortel dei at når dei har gitt beskjed, blir opplevingane bagatelliserte eller dei får sjølv ansvar for det dei vert utsette for.

Nokre fortel at dei er utrygge på læraren, sjølv om dei ikkje har opplevd å bli krenkja eller har opplevd direkte motstand i møte med han eller ho. Det kan vere fordi dei har sett eller høyrte andre elevar bli utsette for krenking av vedkommande.

Barn og ungdom fortel om vaksne som ikkje grip inn når elevane blir krenkja av medelevar. Dei fortel om lærarar som skapar konkurranse i klassen og som gjer at eleven kjenner seg dum og lite verd. I ein del tilfelle er vaksne med på å forsterke situasjonar som allereie er sårbare og vanskelege for eleven.

Nokre elevar opplever også verbale krenkingar

frå vaksne. Dei kan til dømes bli kalla «dritunge», bli skjelt ut framfor dei andre i klassen, eller læraren kan seie noko som får dei andre til å le av han eller ho. Andre ting barn fortel om, er trugslar om at eleven må bytte skule eller at foreldra vil bli melde til barnevernet om eleven ikkje skjerpar seg.

Ombodet har òg døme på fysiske krenkingar. Elevar blir haldne fast, tatt kvelartak på og stengde inne i klasserom og kott. Slike alvorlege opplevingar påverkar sjølv sagt elevane, og mange blir redde for den vaksne og utrygge på skulen i lang tid etterpå. Nokre gonger høyrer vi om tilsette som framleis jobbar ved skulen og i den same elevgruppa òg etter slike alvorlege hendingar.

Svært sårbar situasjon

Ein elev som opplever seg krenkja av ein tilsett ved skulen, er i ein særskilt sårbar posisjon. Det gjer det ofte vanskeleg å melde frå. Dei er redde for å ikkje bli truidd, og dei er redde for at det skal bli verre.

Det er asymmetri i makta mellom ein elev og ein tilsett, og eleven er prisgitt den vaksne si ivaretaking. Det er den vaksne som har makta, og difor er det òg den vaksne sitt ansvar å sørge for at relasjonen er trygg og god. Når vaksne av ulike grunnar ikkje tar dette ansvaret, mister eleven eit viktig sikkerhetsnett. Krenkingar frå vaksne gjer også eleven meir sårbar for krenkingar frå medelevar. Tilsette sine handlingar ovanfor ein elev banar veg for dei andre elevane. Om ein lærar krenkjer ein elev, viser han eller ho samstundes at det er lov å krenkje denne eleven. Smittefaren kan difor vere stor.

Rask og trygg handtering

Det er heilt avgjerande at elevar som opplever å bli krenkja blir tatt på alvor og at saka blir handtert raskt og trygt.

Når ein elev har opplevd noko krenkjande, ser >

«Om ein lærar krenkjer ein elev, viser han eller ho samstundes at det er lov å krenkje denne eleven.»

vi dropper klassens
time. Noen vil tydeligvis
ikke at vi starter.



«Med klare rutinar som er utarbeidd i «fredstid» kan leiinga og skulen vere tryggare på at ein gjer rett.»

vi at det utløyser nokre akutte behov. Eit stikkord her er tryggleik. Eleven treng noko ekstra, foreldre treng noko ekstra, klassen treng ofte noko ekstra, og den tilsette som står i det treng noko ekstra. Og det gjer kanskje leiinga òg.

Vi veit at desse sakene ofte skaper utfordring internt på skulen. Leiinga kan bli usikre på korleis dei skal ta tak på ein rett og god måte. Det kan vere vanskeleg å finne ut kva som faktisk har skjedd og kva som ligg bak eleven sin oppleving. Det er krevjande både å yte hjelp og støtte som arbeidsgjevar med rettferdig handtering, samstundes som ein har det øvste ansvaret for elevane og deira rett til eit trygt og godt skulemiljø. På dette feltet er det viktig med både nasjonale rettleiarar og lokale rutinar. Med klare rutinar som er utarbeidd i «fredstid» kan leiinga og skulen vere tryggare på at ein gjer rett. Skuleeigarar må sørje for at alle rektorar har kapasitet til å stå så stødig som mogleg i dette, med støtte og tilstrekkelege ressursar, slik at både elevane og dei tilsette blir godt varetatt. Vi kan ikkje risikere at saka blir liggjande urørt eller avvist.

Prinsippet om subjektivitet og omgrepet krenking

Vi er uroa for at prinsippet om subjektivitet, eleven sin rett til å sjølv definere opplevinga av skulemiljøet sitt, til tider ikkje blir varetatt i desse sakene. Det kan vere tilfelle der skulen vurderer at det ikkje er snakk om krenking og legg denne objektive vurderinga av krenking til grunn i den vidare handteringa av saka. Skulen har ei aktivitetsplikt som er knytt til eleven sin subjektive oppleving av skulemiljøet etter paragraf 9A-4.

Etter paragraf 9A-3 kjem det fram at skulen skal ha nulltoleranse mot krenkingar. Døma som nemnast i lova er mobbing, vald, diskriminering og

trakassering, men skulane skal òg ha nulltoleranse mot utestenging, isolering og baksnakking (Rundskriv om skulemiljø; Skulemiljø Udir-3-2017). Kva som er ei krenking, skal tolkast vidt, men ikkje slik at ei kvar kritisk ytring eller usemje mellom elevane vil vere ei krenking etter dette. Det har vore ein del uro, misforståingar og ulik praksis knyta til dette. Vi undrar om det har vore ei utbreia oppfatning om at det er eleven si oppleving som bestemmer om noko er ei krenking. Det kan ha ført til at mange lærarar har kjend seg usikre og fått inntrykk av at lova har svekka deira rettsikkerheit.

Nulltoleransen etter paragraf 9A-3 omfattar handlingar og ytringar som etter ein objektiv standard oppfyller omgrepet. Dette skil seg frå aktivitetsplikta, og det er altså ikkje nødvendigvis slik at ein tilsett har krenkja ein elev sjølv om eleven kjenner seg krenkja. Eleven har like fullt rett til undersøkingar og ein plan som seier noko om korleis eleven sitt skulemiljø igjen skal bli godt.

Godt lovverk og god praksis

Mobbeombodet i Vestland meiner vi har eit godt lovverk som sikrar barn og unge retten til eit trygt og godt skulemiljø. Vi registrerer i den offentlege debatten og ordskiftet uro kring lærarar sin rettsikkerheit. Vi tenker dette indikerer eit behov for å bli tryggare; på god praksis, forståing av lovverk og handtering når ein elev ikkje har det trygt og godt. God praksis handlar i stor grad om å byggje trygge og gode miljø med trygge og gode relasjonar. God praksis handlar òg om å ha kapasitet til å handtere når forebygging ikkje er nok. Det må ikkje vere opp til den einskilde tilsette å forstå, takle og handtere åleine.



Minneord

● Berit Aarum

Berit Aarum var et stort menneske som lærer, for alle hennes klasser fikk både forming og musikalitet inn i store doser i tillegg til annen nødvendig kunnskap. Jeg har opplevd Berit som samarbeidende kollega på Hannestad skole og jeg beundrer den evnen hun eide til å sette sine gode ideer ut i praksis i sine klasser. Det største ble et fredslaken, – dekorert av hennes elever som de sendte til et nytt fredssenter i Sarpsborgs vennskapsby Betlehem.

Alle elever som fikk oppleve å få Berit Aarum som musikk lærer, fikk mer musikalsk ballast enn gjennomsnittet. For Berit var en kunstner som alltid fikk et helt orkester ut av sine klasser.

Til glede for alle på vår skole «tryllet» en av Berits klasser fram et durabelt verdenskart med de store oppdagelsene. Dette kartet dekket en hel vegg i trappen ned til kjelleren.

Berits elever lærte samarbeid. Klassene hennes satt ofte i grupper og elevene rundt gruppebordene fikk forskjellige oppgaver. (1) En elev skulle hente materiell til gruppen, – en annen (2) skulle vektlegge å rose de andre og så videre (3,4,5,6). Alle fikk prøvd seg etter hvert, for disse nødvendige «brikkene» i det å mestre reelt samarbeid gikk på omgang.

«Veien blir til mens vi går», heter det jo. Jeg minnes med glede alle de musikalske bidragene som også Berits klasser gjennom årene så proft bidro med ved spesielle anledninger, til glede for det store fellesskapet på vår skole i vår storstue.

Det å etterutdanne seg var noe flere av oss valgte å vektlegge allerede den gang, og i disse dager har vi via aviser og mediene blitt solid minnet om annen verdenskrig. Dette er jo ikke noe hyggelig tema, – men også på vår skole greide Berits klasse



FOTO YLVA TÖRNGREN

å samarbeide om å gjenskape Pablo Picassos bilde «Guernica» for om mulig på denne måten å få vinklet krigens grusomheter. Dette Picasso-bildet skulle vise menneskene hva som skjer når bombefly, en ganske så fredelig markedsdag, slipper sine bomber.

I Spania var det diktatoren Franco som regjerte mens den spanske kunstneren Picasso hadde emigrert til USA, der Picassos «Guernica»- bilde den gang ble stilt ut på et amerikansk museum. Pablo Picasso hadde nemlig bestemt at dette bildet ikke skulle returneres til Spania før Franco ikke lenger regjerte, – og slik ble det. Dette bildet som Berits elever gjenskapte, ble også «ryddet» vekk da Hannestad skole fikk ny rektor etter Johs Moan, men de elevene som fikk oppleve Berit Aarum som sin lærer vet nok godt hvor heldige de var.

Tove Ultveit Haugen

kryssord

Innsending

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen 23. november:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

RETT 3. TONE	AGN	EU- BORGER	PERIFERI DOKTOR	REDSKAP	SLÅSS- KAMP	DYR	ELV OG DEPART- EMENT	SLUDD- REGNE	PÅLEGG HALVT SNES	VERDENS- MESTER FRA LOM- MEDALEN	HEGREM 2021	SØLV
					BRENN- BAR VÆSKE							
NAKEN- BILDE										PLASS	SJARM	JORD (PREFIKS)
		JEVN AVTREDE			LYDORD STATS- ORDNING				FOR- PLIKT- ELSE			
BLOD- TØRSTIG OFFER- GUDDOM	HØYTID SUR- STOFF		CIRKA PRINSIPP 2.2		UTHUSET FUGLEN TYSTE		NAVNE- DAG 13.7. NAVLE- SVIN					
				KEISER FORFAT- TER			GENI FOR- HAND- LINGS- MOTPART REKKE		TANKE	GJØRE I ORDEN	VIA LEGE	
SPISE- FOR- STYRR- ELSE	BYGNING	LEKER SPARE- ORDNING		RETNING				ARTIKKEL		SADIST- ISK FORUM		OPP- DRETT
				MASKIN FOR RENSING OG SOR- TERING AV KORN OG AN- NET FRØ SOTTEN	RISTE KONGE							
BETALE SETTE REKORD								NARRE- STREK GLIDNING			TYVERI SMERTE 0,6275 M	
			DATA- MASKIN REST		STERKT PARTI	4102 FUGL			FISTEL ENER			
PRON- OMEN		FARGE TRYGLE					YTTER- LIG- GÅENDE NASJO- NALIST			HAST	5	
					ÅSSIDE		BAKST DESSERT					UØNS- KET KRYSS- NING
OVER- RASKE PÅLEGG	HIMMEL- PUNKT ETTER- LIGNER				KASUS TV-SERIE 1697-1975			FORLAG (IMPRINT)		LATTER- LYD STREV		
		SKRÅTT STYKKE KNE			DIKT			«DUM BLON- DINE» IKKE			BIBELDEL DYR	
LØPE FORT LEGE			TALL		KNOP DYR		PAVE INSTRUM- ENTENE		BAREIER I CHEERS HÅNDLAG			
			GADO- LINIUM	RØYK			LAGER BL.A. i7 NEDBØR					FASE
FYRIG OMHU				GUMMI- LIST PLATE		TÆL STAD VEKST	FISK EN CAPRINO			HELIUM GJEN- GJELD		
										LITEN KULE		
MAN HARM		GRUNN- STOFF 9		VANKEL- MODIG TALL	HAVØRN HVITEVA- REMERKE		SMERT- ELIG LENGSEL					
		GULL 5. TONE		FRIVILLIG MØTET RØNTGE- NIUM			TRE STOFF					
ISBRE PÅ SVALBARD (SØRKAPP LAND) FORESTILLE SEG						SVENSK DANSER RØRE		MED STOR UTSTREK- NING OPPOVER				
		UNDER- SØKELSE MILLIBAR			FORRYKT BESITTE		UTROP THALL- IUM					
BIL KOMITÉ DRIKK				PARTI	KALIUM							



FOTO ALSTHAUG KOMMUNE

Endre Lien | advokat i Utdanningsforbundet

FOTO OLAV HEGGØ



Nytt prinsipp for regulering av pensjoner

Stortinget har vedtatt nytt prinsipp for regulering av pensjoner.

Pensjonene og -rettighetene blir regulert hvert år slik at de opprettholder verdien over tid. Reguleringen av pensjonene skjer med virkning fra 1. mai hvert år.

Det nye prinsippet for regulering innebærer at alderspensjon skal reguleres med et gjennomsnitt av pris- og lønnsveksten i samfunnet. Tidligere var det bare lønnsvekst som ble lagt til grunn med en fast fratrekkfaktor på 0,75 prosent.

Dette sikrer bedre og jevnere utvikling av pensjonene.

Stortinget vedtok også at det skal gis en kompensasjon som om disse nye reglene hadde vært gjeldende allerede fra 1. mai 2020. Det nye prinsippet gjelder for alderspensjon og avtalefestet pensjon samt etterlattepensjon dersom man er 67 år eller eldre.

Resultat av trygdeoppgjøret 2021

Staten tilbød først pensjonistene 3,58 prosent årsvekst i løpende alderspensjon i årets trygdeoppgjør. Kravet var 3,83 prosent.

Men et flertall på Stortinget vedtok i juni å øke løpende alderspensjoner med 3,83 prosent. Det er 0,25 prosentpoeng mer enn regjeringen la opp til.

Nytt grunnbeløp i folketrygden (G) er 106.399 kroner fra 1. mai 2021. Grunnbeløpet i folketrygden, også kjent som G, brukes til å beregne og regulere pensjoner og trygdeytelser.

Grunnbeløpet i folketrygden økte fra 101.351 kroner til 106.399 kroner med virkning fra 1. mai 2021. Dette er en økning på 4,98 prosent.

Alderspensjonen øker med 4,99 prosent med virkning fra 1. mai.

Det er signert protokoller som formaliserer det nye regule-

ringssystemet for offentlige pensjoner under utbetaling også på avtaleområdene (KS, Spekter mv.), ikke bare på de lovfestede områdene.

Ekstraøkningen tilknyttet kompensasjonen for pensjonsøkning året før er ikke effektivert ennå. Men Nav har nylig meddelt at tilleggsreguleringen vil bli gjennomført innen utløpet av november måned. Trolig vil Statens pensjonskasse/Kommunal Landspensjonskasse (KLP) gjennomføre innen samme tid.

Det er samlet sett svært god regulering for pensjoner under utbetaling i år. Pensjonistene får i 2021 en solid økning i kjøpekraften. Pensjonistene er årets inntektsvinnere.

Økt minstepensjon

Regjeringen har vedtatt å øke satsen for minstepensjon fra folketrygden for enslige pensjonister.

Minstepensjonen for enslige i folketrygden vil øke med 4000 kroner i året med virkning fra 1. mai 2020 og med ytterligere 5000 kroner fra 1. juli 2021.

Økningen i minstepensjonen skal samordnes med utbetalinger fra offentlig tjenstepensjon.

Hvordan blir det fremover?

Stortinget har også bestemt nytt/endret reguleringsprinsipp med virkning fra 2022 og fremover. Arbeidsdepartementet har utarbeidet utredning om dette som nylig har vært på høring; «Høring – forslag til endringer i bestemmelser om regulering av pensjon». Høringssvarene kan leses på www.regjeringen.no.

«Pensjonistene er årets inntektsvinnere.»



Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Hege Valås | 2. nestleder

FOTO: STIG WESTON/UDF



Tillitsreform for styrket elevmedvirkning

For lærerprofesjonen har mer tillit i utdanningssektoren lenge vært viktig. Mange medlemmer i Utdanningsforbundet snakker varmt om at nettopp en tillitsreform både kan bedre kvaliteten i barnehager og skoler, og øke yrkesstoltheten, profesjonaliteten og trivselen til ansatte. Jeg tror vi må se dette som en reaksjon på hvordan sektoren har blitt styrt de siste tiårene. Over for lang tid har kommunal og nasjonal topp- og detaljstyring, i kombinasjon med smale, lett målbare resultatrangeringer, frarøvet lærere og ledere i barnehager og skoler nødvendig profesjonelt handlingsrom. Kvalitetsutvikling av barnehager og skoler forutsetter at lærerne og lederne er om bord og i førersetet. Det forutsetter rett og slett tillit til profesjonen.

Det er derfor gledelig at Hurdalsplattformen slår fast at «Regjeringa vil innføre ei tillitsreform i skulen» og at ansatte i barnehagen «skal få tillit til å bruke tid og fagkunnskap saman med barna». Det er en klar erkjennelse av behovet for endring i den politiske og administrative styringen. Det er også bra at regjeringen er tydelig på at en slik reform skal komme «i dialog med partane». Den dialogen blir viktig. For nå skal tillitsreformen fylles med innhold.

Og det er avgjørende at vi i fellesskap lykkes. Kommer vi skjevt ut fra hoppkanten, er det fort gjort å ramle ned på kulen. Jeg vil derfor advare mot noen av motsetningsforholdene som trekkes opp i debatten om tillitsreform, motsetninger jeg opplever som kunstige. Én slik er at økt tillit til lærere betyr reduserte kvalitetskrav. Det stemmer ikke. Tillit handler ikke om likegyldighet til kvalitet eller fravær av styring, men det handler om forståelse for at lærere vil vel, ønsker utvikling og at de ønsker ansvar for kvalitetsutviklingen.

Et annet motsetningsforhold som er trukket opp, er at økt tillit til læreren kan gå på bekostning av elevenes makt og innflytelse. Jeg mener dette også er feil. Tvert imot er tillitsreform og styrket elevdemokrati to sider av samme sak. I bunn og grunn

handler det om en sårt tiltrengt demokratisering av skolen der elevers medvirkning er sentralt og hvor lærere opplever et reelt metode- og profesjonsetisk ansvar. I et topptungt styringssystem med omfattende og detaljerte rapporterings- og resultatkrav, har ledere og lærere på den enkelte skole lite rom for å trekke elevene med i de virkelig viktige prosessene. En lakmustest på tillitsreformen bør være at lærere har mulighet til å involvere elever i skolens kjerneoppgaver, i planlegging, gjennomføring og vurdering av alle forhold på skolen.

Økt tillit til lærere og bedre medvirkning fra barn og elever vil gjensidig styrke hverandre. Barnehagen har kommet lenger enn skolen når det gjelder å gi barn medvirkning i egen hverdag, men dette er på ingen måte en selvfølge. Og jeg mener det er avgjørende at vi utvikler vår forståelse av elevenes deltakelse i skolen. Elevrådene, gjerne kalt det representative elevdemokratiet, er viktig. Men det er ikke tilstrekkelig. Elevmedvirkning må skje i det daglige arbeidet i klasserommene. Og vi vet at det virker. Da Utdanningsforbundet, sammen med lærerorganisasjoner i Canada, gjennomførte et treårig forskningsprosjekt for mer inkluderende og likeverdig matematikundervisning, var økt medvirkning fra elevene sentralt. Resultatene viser at elevmedvirkning skapte et tettere og mer tillitsbasert forhold mellom elever og lærere, elevene ble mer bevisst på egen læring og på lærerens undervisning og valg, og elevene ble aktive bidragsyttere i utviklingsarbeidet. Dette er læring av høy kvalitet, og det treffer midt i blinken av skolens samfunnsoppdrag.

Forskningen viste også at noen elever opplevde den aktive elevrollen som anstrengende. Men vi trenger ikke tillitsreform eller bedre elevmedvirkning for letthets skyld. Vi trenger det fordi det skaper den beste skolen.

I Utdanningsforbundet hilser vi en tillitsreform velkommen, og vi er klare til å bidra i utviklingen.

«Økt tillit til lærere og bedre medvirkning fra barn og elever vil gjensidig styrke hverandre.»

Slik kan du markere Barnehagedagen

15. mars markeres Barnehagedagen 2022 over hele landet. Her får du tips til hvordan du og din barnehage kan markere dagen.

Barnehagedagen er en årlig markering der man ved å velge ut et tema synliggjør hva barna erfarer, lærer og opplever i barnehagen. Tema for dagen er «Vennskap» og slagordet er «Du og jeg». Å skape vennskap og lære barn å beholde venner er viktig for barnet her og nå, og for framtiden.

En viktig markør

Pedagogisk leder og foredragsholder i Ilabekken barnehager, Ståle Skagen, har vært med på å markere Barnehagedagen en rekke ganger. Han mener dagen har blitt en viktig markør landet rundt som de aller fleste har hørt om.

– Derfor er denne dagen en gylden mulighet for å feire og glede seg over viktige temaer som det settes søkelys på – sammen med barna, foresatte og ansatte, sier han.

Her er hans beste tips til hvordan barnehager som ønsker å markere dagen kan jobbe med det.

– Vær ute i god tid og planlegg godt, og la Barnehagedagen være på sakslisten til både ledermøter og avdelings- og basemøter. Sett det



ÅRLIG MARKERING: Barnehagene skal være et trygt, godt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. 15. mars 2022 markeres Barnehagedagen.

FOTO TOM EGIL JENSEN

på agendaen når brukerråd- og samarbeidsutvalg holder møte, og involvere disse i planleggingsarbeidet. For de som arbeider etter et årshjul kan man la Barnehagedagen få en sentral plass der. Heng opp Barnehagedagen-plakatene i god tid før selve dagen.

Skagen mener det er svært viktig å involvere foresatte.

– Sørg for å profilere dagen ut til foresatte. Foreldregruppene i barnehagene danner et svært bredt nedslagsfelt hva profilering angår. Her finner ofte mennesker i ulike posisjoner i arbeidsliv

vet, samt mennesker med politisk engasjement både lokalt og sentralt. Her har vi en meget god mulighet for å få formidlet barnehagens pedagogiske ståsted, og vise frem hvordan vi jobber med ulike tematikker, sier han.

Bli med!

Barnehagene velger selv hvordan de vil markere Barnehagedagen. På nettsidene våre udf.no/barnehagedagen kommer det nedlastbare plakater, og vi vil legge ut artikler til inspirasjon som omhandler temaet. På nettsidene våre kan du også lese mer om Barnehagedagen, historien og tidligere temaer.

Støttmateriell til rammeplanens arbeid med vennskap finnes på Utdanningsdirektoratet nettside. På forskningsnettstedet Utdanningsforskning finner du også mange interessante artikler om temaet.

Ståle Skagen mener barna bør ha hedersplass når denne dagen gjennomføres.

– Det er de som er fremtiden, og de vi skal sende videre av gårde i utdanningsforløpet og livet med den riktige og viktige bagasjen i sekken. Derfor er årets tema av ekstra stor betydning: sterke barnefellesskap!

Kritisk sykdomsforsikring

Personforsikringer blir stadig viktigere i forsikringsmarkedet generelt, og vi ser også at dette etterspørres blant våre medlemmer.

Få går et helt liv uten å bli syk, men noen sykdommer rammer hardere enn andre. Med kritisk sykdomsforsikring får du økonomisk drahjelp ved 20 alvorlige sykdommer. Du velger selv hvordan utbetalingen brukes. Det kan være nedbetaling av gjeld, utgifter til rehabilitering, behandling som ikke dekkes av det offentlige, eller tilrettelegging av hjemmet.

Mer informasjon finner du på udf.no



TRYGGHET: Kritisk sykdomsforsikring gir økonomisk trygghet om du skulle bli syk.

FOTO ANNA - JULIA GRANBERG

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for kommunikasjon i Utdanningsforbundet.



LÆRERROMMET

Selektiv mutisme, hva er det og hva hjelper?

De kalles ofte de stille eller tause barna, og snakker ofte ikke selv om de vil. Hvilken oppfølging i skole og barnehage kan hjelpe?

Dette er tematikken i episode 84 av podkasten Lærerrommet. Gjestene er pedagogisk psykologisk rådgiver Kathe Lundahl i Oslo-skolen, professor Heidi Omdal i spesialpedagogikk ved Universitetet i Agder og leder av Foreningen for selektiv mutisme Anne Klepsland Simonsen, som også er mamma til et barn som fikk diagnosen.

Hør også episode 83: Hvorfor er lærerutdanningen viktig?
Her er gjestene lærer Simen Spurkland, lærerstudent Audun Skinningsrud og professor Elaine Munthe.

Lærerrommet går i dybden på temaer innen utdanningsfeltet, og gir ny innsikt. Podkasten er for alle som er engasjerte i eller jobber i barnehage, skole eller innen høyere utdanning. Gjestene er forskere, lærere, barnehagelærere, elever, ledere, politikere – eller andre.

Du finner Lærerrommet på Apple iTunes, SoundCloud, Acast, Spotify og på udf.no.

Her er strategisk plan

Strategisk plan er vedtatt. Lønnspolitisk offensiv for lærere i skolen og flere barnehagelærere er to av de viktigste satsingsområdene.

Utdanningsforbundet har to overordnede styringsdokumenter:

- *Vi utdanner Norge*, vedtatt på landsmøtet i 2019
- Utdanningsforbundets *Strategiske plan* som sentralstyret vedtar etter en prosess i organisasjonen og med innspill fra representantskapet.

I *Vi utdanner Norge* ligger Utdanningsforbundets politikk som hele organisasjonen er forpliktet til å arbeide med i landsmøteperioden.

Arbeidet med å utvikle en strategisk plan startet opp etter landsmøtet i 2019, men pandemien satte den på vent i mars 2020. Arbeidet ble gjenopptatt på nyåret 2021.

Med utgangspunkt i et forslag til strategiske satsinger fra sentralstyret og representantskapet ble det våren 2021 lagt til rette for diskusjoner i organisasjonen for å få innspill på om det var de foreslåtte satsingene som burde prioriteres, eller om det burde være andre områder.

Organisasjonen støttet de foreslåtte satsingene, og det kom en rekke innspill til hva som er viktig å prioritere innenfor de ulike områdene og til hvordan vi best jobber for å realisere planens ambisjoner.

Etter representantskapets innspill til sentralstyret i juni ble planen som gjelder fra august 2021 til august 2022 vedtatt med følgende prioriterte satsinger:

- Lønnspolitisk offensiv for lærere i skolen
- Flere barnehagelærere og økt bemanning i barnehagen



- Trygge og helsefremmende arbeidsplasser
- Styring av utdanningssektoren

Lønnspolitisk offensiv for lærere i skolen

Utdanningsforbundet skal arbeide for å kompensere for den lavere lønnsveksten som har vært for undervisningsstillinger og for å stoppe en fortsatt lavere lønnsvekst. Gjennom en lønns-offensiv vil vi kunne informere om sammenhengen mellom dårlig lønnsutvikling og svak rekruttering og dermed legge grunnlaget for at opinionen vil forstå at det kreves handling.

Flere barnehagelærere og økt bemanning i barnehagen

Målet er å sikre at minst 50 prosent av bemanningen er barnehagelærere, og at norm for bemanning må gjelde i hele barnehagens åpningstid.

At minst 50 prosent av de ansatte i barnehagen skal være barnehagelærere, har den nye regjeringen allerede lovet å innfri i Hurdalsplattformen.

Et annet mål i *Strategisk plan* er en lovfesting



SATSING: Flere barnehagelærere og økt bemanning i barnehagen er et av satsingsområdene i Strategisk plan.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

av en styrenorm som knyttes til antall årsverk i barnehagen, og at det skal være tilstedeværende styrer i hver barnehage.

Gjennom denne satsingen foreslås det å videreutvikle påvirkningsarbeidet for denne politikken ved å trekke veksler på de erfaringer som er gjort under pandemien, og i lys av ny kunnskap om barnehagens arbeidsmiljø og sykefravær. Målet kan være å utforske ulike lokale strategier for bedre barnehagelærertetthet, vikarordninger, reduserte åpningstider og styrket bemanning.

Hele organisasjonen skal tas i bruk i en slik satsing.

Trygge og helsefremmende arbeidsplasser

Utdanningsforbundet skal være en pådriver for arbeidsplasser preget av et trygt og helsefremmende arbeidsmiljø. Dette krever målrettede og systematiske prosesser som tar utgangspunkt i de utfordringer lærere i barnehage og skole, lærerutdannere, ansatte i faglig-administrativt støttesystem og ledere opplever i hverda-

gen. Dette arbeidet må skje på den enkelte arbeidsplass.

Styring av utdanningssektoren

Utdanningsforbundet skal være pådriver for at nasjonal og lokal styring og utvikling av utdanning bygger på et brett forsknings- og erfaringsbasert kunnskapsgrunnlag og støtter opp under en bred målforståelse.

Det har vært endringer i strukturen i høyere utdanning det siste tiåret. Institusjoner er slått sammen, og styringsstrukturen innad på flere institusjoner er endret på måter som gir mindre medvirkning og medbestemmelse. I tillegg skal det nasjonale styringssystemet for universitet og høyskoler endres, og styringen skal bli mer langsiktig, overordnet og differensiert. Organisering gjennom interkommunale selskap utfordrer også medbestemmelsen.

Les hele Strategiske plan på udf.no

Kurs

Relevant matematikk for yrkesfag

9. november arrangerer vi digitalt matematikkurs. Hvilke muligheter gir ny læreplan til å lage matematikkoppgaver som tar inn programfagene og yrkene? Matematikksenteret inviterer til utviklende kurs for matematikklærere ved de yrkesfaglige utdanningsprogram. Kursholder er Jens Arne Meistad, universitetslektor ved Matematikksenteret.



SPRÅK: Hvordan støtte barns språkutvikling i barnehagens hverdagssituasjoner?

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Språkarbeid i barnehagen

15. og 22. november inviterer vi til digitalt kurs om språkarbeid i barnehagen. Målet er å vise hvordan personalet kan støtte barns språkutvikling i barnehagens hverdagssituasjoner. Hvordan kan disse situasjonene være gylne øyeblikk for å skape et godt språkmiljø? Kursholder er Margareth Sandvik, professor ved Oslo Met.

Naturen som læringsarena

18. november blir det digitalt kurs om naturen som læringsarena i ulike fag. Kurset passer både for dere som har liten erfaring med uteundervisning, og for dere som trenger litt inspirasjon til det dere allerede gjør. Kursholder er Gunhild B. Størseth, prosjektleder for Friluftsliv i skolen.

Les mer på www.udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemsfordeler



Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

 Reiseforsikring	 Livsforsikring	 Studentforsikring
 Innboforsikring	 Barneforsikring	 Husforsikring
 Grunnforsikring	 70+ forsikring	 Bilforsikring
 Uføreforsikring	 Person 3:1 forsikring	 Kritisk sykdom

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no



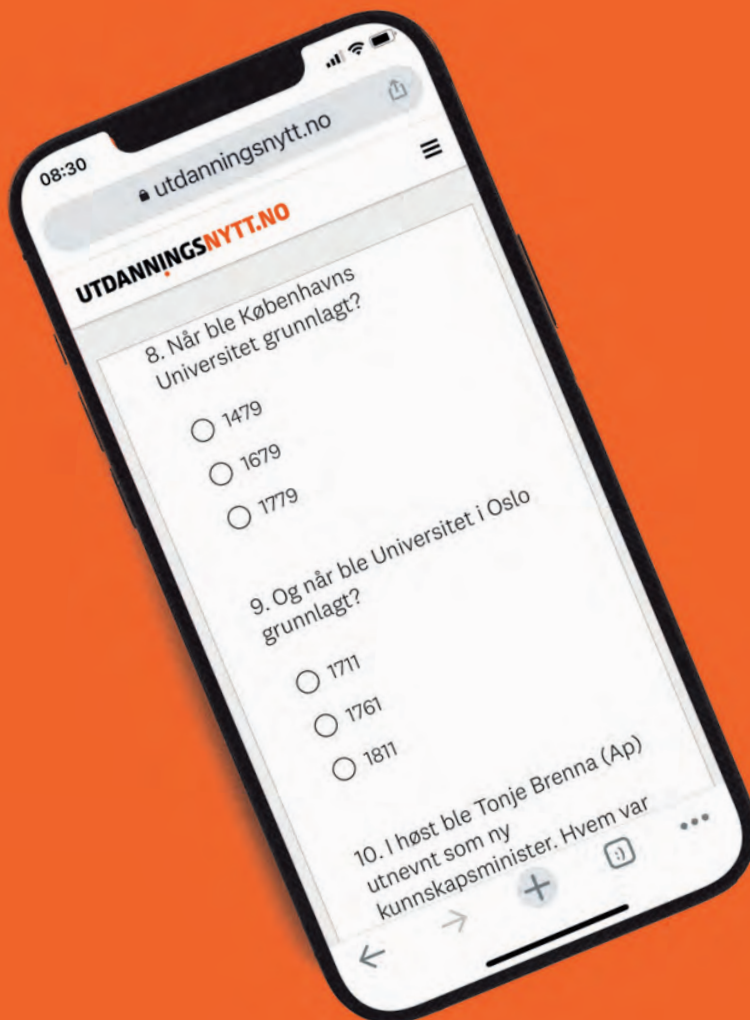
Kritisk sykdom

Hva skjer hvis du blir alvorlig syk?

Sykdom er en naturlig del av livet. Få lever et helt liv uten å bli syk. Men noen sykdommer rammer hardere enn andre og gir økonomiske konsekvenser, både for deg selv og dem rundt. Med kritisk sykdomsforsikring får du økonomisk drahjelp, så du kan konsentrere deg om å ta vare på deg selv, i stedet for å bekymre deg for økonomien.

Mer om kritisk sykdom
kommer på **udf.no**.





Bli med på quiz!

Ta quizen på
utdanningsnytt.no

